

ÓVÓNŐK KALAUZA.

ÍRTA:

PERES SÁNDOR.

KIADJA

A KISDEDNEVELŐK ORSZÁGOS EGYESÜLETE.

BUDAPEST,
RÓZSA KÁLMÁN ÉS NEJE KÖNYVNYOMDÁJA
1903.

A kiseddóvás feladata és intézetei.

1. »*A kiseddóvás feladata* a 3-6-éves gyermekeket egyfelől ápolás és gondozás által a szülők távollétében érhető veszélyektől óvni, másfelől rendre és tisztaságra szoktatás, valamint ügyességüknek, értelmüknek és kedélyüknek korukhoz mért fejlesztése által őket testi, szellemi és erkölcsi fejlődésükben elősegíteni.«

»Az 1868. évi XXXVIII. T. c. által, az elemi népiskolák feladatául megjelölt tanításnak a kiseddóvás körében helye nincs.« (1891. évi XV. t.-c. 1. §.)

2. *A kiseddóvás intézetei:*

a) »Képesített kiseddóvónőknek, esetleg ilyenek hiányában kiseddóvóknak vezetése alatt álló *kiseddóvodák*.«

b) »Erkölcseleg és értelmileg alkalmas dajkák gondozása alatt álló, egész éven át fentartott *állandó gyermekmenedékházak*«,

c) a nyári félévben fentartott *nyári gyermekmenedékházak*. (1891. évi XV. t.-c. 2. §.)

Az óvodák és gyermekmenedékházak fentartói.

3. *Óvodák és gyermekmenedékházak fölállítása* és fentartása a községek kötelessége. Óvodát, állandó gyermekmenedékházat az a község is állíthat, a melyiket a törvény csak nyári gyermekmenedékház állítására kötelezi.

4. *Óvodát tartóik fõntartani* minden törvényhatósági joggal felruházott város és minden vármegyei székhelyül

szolgáló község, tekintet nélkül egyenes állami adójának mennyiségére; köteles továbbá minden község, melyben az összes egyenes állami adó évenként 15 ezer frtot (30 ezer koronát) meghalad. Ez a kötelezettség csak akkor áll fenn, ha a községben óvoda nincsen; ha legalább 40 olyan gyermek van állandó gondozás nélkül, a kik a meglevő óvodába el nem helyezhetők; ha legalább 40 olyan gyermek van állandó gondozás nélkül, a kik a meglevő óvodába nem helyeztetnek el, mert más felekezethez tartoznak, mint a milyen felekezeti imát ott tanítanak. (1891. évi XV. t.-c.

15. §.)

5. *Állandó gyermekmenedékházat tartozik föllállítani* és föntartani az a község, melyben az évi egyenes állami adó a 10 ezer frtot (20 ezer koronát) meghaladja s a hol 40 kised van állandó gondozás nélkül. (1891. évi XV. t.-c. 16. §.)

6. *Nyári gyermekmenedékházat köteles föllállítani* és föntartani az a község, melyben az évi egyenes állami adó a 10 ezer frton (20 ezer koronán) alul marad s a hol legalább 15 kised van állandó gondozás nélkül. (1891. évi XV. t.-c. 16. §.)

7. *Óvodát, állandó és nyári gyermekmenedékházakat állíthatnak* és tarthatnak fenn az állam, a hitfelekezetek, a jogi személyek (egyesületek, hatóságok, alapítványok, társulatok) és magánegyének.

Az állam bármely jellegű óvodát, menedékházat segíyezhet s ha az óvoda összes fentartási költségeinek felét az állam fizeti, akkor az óvodát úgy igazgatják, mintha az intézet állami volna.

8. *A községek, hitfelekezetek, jogi személyek* előjárósága köteles az óvoda vagy menedékház megnyitását a megnyitással egyidejűleg bejelenteni a kir. tanfelügyelőnek, beküldvén a felügyelő bizottság névsorát, a helyiségeknek, ténfogatuknak s a fölszerelésnek kimutatását, az alkalma-

zott óvónő vagy; menedékházat vezetőnő képesítő okmányának hiteles másolatát és a fizetéséről szóló díjlevelet. Jogi személyek tartoznak mellékelni alapszabályaikat, vagy az intézetek igazgatására vonatkozó külön szabályzatukat, mely az 1891. évi XV. t.-c. 24. §-ának megfelel. — A községi előljáróság tartozik gondoskodni arról, hogy a községben nyitott bármily jellegű kiseddóvási intézetnek ez a bejelentése a megnyitástól számított 30 nap alatt megtörténjék; a községi előljáróság köteles bármily jellegű óvodának, menedékháznak a bejelentésére, ha a bejelentést a fentartó az intézet megnyitásától számított 30 nap alatt meg nem tette

9. *Magánegyeknek* óvoda vagy menedékház fölállításaért a kir. tanfelügyelőhöz kell folyamodniuk; ehhez a kérvényhez csatolandó: községi bizonyítvánnyal való igazolása annak, hogy az intézetre szükség van; az intézetbe befogadandó kiseddek számának kimutatása; az intézet helyiségeinek egyszerű alaprajza a térfogat kitüntetésével; a bútorok és fölszerelések jegyzéke; ha a fentartó egyén maga fogja vezetni az intézetet, akkor képesítő bizonyítványa s esetleg szolgálati bizonyítványa is csatolandó; ha a fentartó az intézet fentartására más egyént alkalmaz, akkor az engedély megnyerése után az alkalmazottnak képesítő bizonyítványát és az illetményeiről szóló díjlevelet bemutatni tartozik. — A felállításra az engedélyt a kir. tanfelügyelő írásban adja meg. Ez az engedély-okmány a községi előljáróságnak bemutatandó az intézet megnyitása előtt. — Magánegyen a saját intézetének felekezeti jelleget adhat. — Ha a kir. tanfelügyelő a felállításra engedélyt nem adna, az érdekelt egyén a vallás- és közoktatásügyi minister intézkedését kérheti. (Utasítás a kir. tanfelügyelők számára 45-48. §.)

A fentartók főbb kötelességei; gondoskodnak a kiseddóvási intézeteinek helyiségeiről, fölszereléséről s a fentartás költségeiről.

A fentartók főbb jogai: választják a felügyelő bizottságot, megállapítják az intézetek személyzetének számát és illetményeit s a felügyelő bizottság révén igazgatják és ellenőrzik az intézeteket.

Helyiség és felszerelés.

10. *A helyiségről* az 1891. évi XV. t.-c. 6. §-a ezeket mondja:

»A kisedóvodákat és gyermekmenedékházakat a helyi viszonyokhoz képest úgy az egészségügyi, mint a tűzbiztonsági szempontoknak megfelelően kell építeni s az épület a gyermekek létszámához mérten (egy teremre legfeljebb 80 gyermeket és minden gyermekre legalább 0*8 négyszög-méternyi tért számítva) elegendő számú tágas, világos, könnyen szellőztethető és kellően felszerelt szobákkal és a szabadban lehetőleg befásított, alkalmas játszótérrel legyen ellátva.

Az iskolai épületek a nagy szünidő alatt nyári menedékházak céljaira használhatók.«

A polgári községek számára 1892. okt. 8-án 44.000. sz. a. kiadott ministeri Utasítás I. melléklete a helyiségről a következőket mondja:

Megkülönböztet *mintaszerűen* és *sdbályszerűen* berendezett kisedóvodát. Mindkét fajta óvoda helyiségeire nézve kötelezőleg mondja ki az állami, községi, jogi személyek és magánosok által fentartott óvodákat illetőleg ezeket:

11. *Az óvoda épülete* a szomszéd épületektől elkülönítve álljon s az épületben levő helyiségek kizárólag a kisedóvás céljaira rendeztessenek be.

Az épület alatt pince legyen, vagy ha nincs, a helyiségek padlója legalább 1 méterrel magasabbra emeltessék az utca vagy tér színvonalánál; a padlót vízhatlan anyagokból készített réteg fölé kell helyezni.

Az óvodai helyiségek földszinten és egymás mellett legyenek.

12. *Az óvodai terem*, szobák magassága legalább 3.5 méter legyen. A falak élei domborúan lesimítandók. A terem falai világosszürkére festendők.

Az ajtók barnára festendők olajfestékkel. Az építkezésnél, átalakításnál ügyelni kell arra, hogy majd a gyermekeket az óvodában léghuzam ne érje.

A játszó- és munkaterem ablakai legalább 1.8 m. magasak, 0.9 m. szélesek legyenek s egymástól 2.8-3.5 méternyire essenek. Kettős ablakok alkalmaztassanak. Az ablak felső része a szellőztetés céljára készüljön. Az ablakokra, ha a napsütés éri, zöldes vagy kékes, alulról fölfelé húzható függönyök kelljenek.

Mindenütt jól fűthető kályhák legyenek, körülveve fa-, vagy vaskerítéssel, hogy a kisdedek a kályhához ne férközhessenek. A kályhától a gyermekek legalább 1.25 m. távolra legyenek.

A termekben egy gyermekre 0.8 □ m. terület jusson. Egy terembe 80-nál több gyermek be nem fogadható, még ha a terem 64 □ méternél nagyobb volna is. A munkaterem legfőlebb 50-60 gyermek számára építendő.

A játszó- és a munkaterem falaira a gyermekek fejmagasságában körülfutó deszka alkalmazandó.

13. *A kisdedévónő lakása* áll két világos szobából, egy konyhából és egy kamarából. Az óvodában alkalmazott dajka egy világos szobára s egy kisebb konyhára tarthat számot. A lakásokra vonatkozólag is állanak a helyiséget illető általános szabályok, de a lakások emeleten is lehetnek.

14. Az óvodának legyen befásított *udvara*. Egy gyermekre 150 □ m. udvarterület essék. Az udvar területe egyenletes és vízszintes legyen. A talajt homokkal kell behinteni. Gondoskodni kell arról, hogy az esővíz gyors lefolyást nyerjen s hogy a szennyvíz lefolyása befedessék.

A befásítás a gyermekek játékát ne akadályozza. Szín (fél-szer) legyen az udvaron fából vagy sátorvászonból, mely alatt a gyermekek nyári esős időben, vagy nagy hőségben játszhatnak. Ez a felszer inkább a délutáni, mint a dél-előtti napsütés ellen védje a gyermekeket. Az udvaron szemétdomb, trágyadomb, fertőző anyagok és szerencsétlenséget okozható tárgyak nem lehetnek. Az udvar legyen jól bekerítve s ajtója legyen zárva. Az udvaron a gyermekek számára lócák legyenek. Az óvónő az udvaron házi állatokat csak úgy tarthat, hogy ezek az udvar levegőjét meg ne rontsák, az udvart be ne piszkolják s a kisdedek egészségét, egészségét ne veszélyeztessék.

Födetlen *kút* az udvaron nem lehet.

15. Jó, ha az óvodának az udvaron kívül *kertje* is van. A kertben olyan növények legyenek, melyeket az illető vidéken természetnek. Jó volna a kertbe víztartó-edényt halakkal s tágas kalitkát madarakkal is elhelyezni. Ha a telekből kertre nem jut, akkor az udvar szélei ültethetők be kerti növényekkel.

16. *Az árnyékszéket* zárt folyosó kösse össze az épülettel. Az árnyékszéknek legyen elkülönített része a fiúk és leányok számára. Az árnyékszék úgy helyezendő el, hogy az uralkodó szelek a rossz szagot ne hajsák az udvarra vagy az óvoda épületébe. A fiúk számára vizelőhely is legyen. A hol rendes csatornázás nincs, ott emésztő gödör vagy tonnarendszer alkalmazandó mindenkor vízhatlan anyagokkal és távol a kúttól. A gondos fertőztelenítést nem szabad elmulasztani.

17. Ha az óvodát *bölcsődével* kapcsolják egybe, az udvar közös lehet. A járnai még nem tudó csecsemők számára külön terem kell bölcsővel, gyermekágyakkal, ülőhelyekkel; kell fürdőszoba; kell külön szoba a napközben gyermekeiket szoptató anyák számára. A már járnai tudó, de még 3 esztendőn alul levő kisdedek számára külön

terem kell ugyanolyan méretek szerint, mint az óvodai játékterem.

18. Ha az óvodában a gyermekek *déli étkezéséről* gondoskodnak, kell konyha és ebédlő-terem; ebédlő-terem hiányában az óvodának az a terme vagy szobája használható étkező helyül, mely legkönnyebben tisztán tartható, fűthető és szellőztethető.

19. *A mintaszerűen berendezett* óvodában legyen előszoba, ruhatár, játékterem, munkaterem, nyugvószoba, óvónői lakás, dajka-lakás, árnyékszék, udvar fedett színnel és kert.

20. *A szabályszerűen berendezett* óvodában legyen előszoba, mely ruhatár és nyugvóhely is lehet, játékterem, munkaterem, óvónői lakás, dajka-lakás, árnyékszék, udvar fedett színnel.

21. *Az állandó gyermekmenedékházban* legyen előszoba, egy nagy terem, árnyékszék, udvar fedett színnel és dajka-lakás (egy padlózott szoba, konyha és kamara).

22. *A nyári gyermekmenedékház* álljon egy nagy teremből, udvarból fedett színnel, árnyékszékből s a dajka lakásából (egy szoba és konyha).

23. Építkezéshez terveket ad a következő mű: *Minta-tervek* kisdévodák és elemi iskolák fölépítésére. Kiadja a vallás- és közokt. min. Ara 3 korona. Kapható Lampel R. könyvkereskedésében Budapest, VI., Andrásy-út 24.

24. *Az óvodák felszerelése.* Minden óvodában kellene a következő bútorok:

Az előszobában:

ruhafogas, fölötte polc az ételneműek számára;

lóca a gyermekek kísérői számára;

1 mosdóasztal törülközőkkel, a mosdóasztal 0.45 m. magas;

deszkából készített 0.15 m. magas, 0.8 m. széles, 1.2 m. hosszú 1 vagy több emelvény szalmazsákkal s párnákkal az alvó kisdedek számára;

fedett ivóvíz-tartó poharakkal, öblítő tállal, törlőruhával
 ruhakefe, cipőkefe, sártisztító, kefeseprű, törlőruhák;
 kályha;

A játéktérben:

lócák vagy székek a kisdetek számára; az ülőlap
 0.24-0.30 m. magas, o 24 m. széles és egy-egy gyermek
 számára 0.25-0.35 m. hosszú; a lóca támlája 0.78 m.
 magas legyen;

szék az óvónő számára;

kézi csengetyű;

foglalkozási terv keretben;

kályha, hőmérő, köpöcsésze.

A munkateremben:

munkaasztalok 20-30 kisdet számára; magasságuk
 0.55 m., szélességük o'65 m., az asztal teteje zöldre fes-
 tett; ha piros vonalakkal van hálózva, a négyzetek oldalai
 2.6 cm. hosszúak;

kis székek;

szék és mintázó asztal az óvónő számára;

szekrények a foglalkoztató és szemléltető eszközök szá-
 mára;

fekete tábla, melyen a piros vonalú hálózat négyzetei
 25 cm. hosszúak;

záros fiókkal ellátott íróasztal;

két szék felnőttek számára;

falióra, kályha, hőmérő, köpöcsésze.

Az udvaron lócák a kisdetek számára.

Foglalkoztató és szemléltető eszközök:

Néhány ismertebb bogár, ásvány, növénymag, fadarab,
 melyeket az óvónő maga gyűjthet.

Szemléltető képek. (Az egyetemi nyomda kiadásában:
 Szemléltető képek a beszéd- és értelemgyakorlatokhoz. 40
 drb. Ára 52 korona. Az egyetemi nyomda helyisége Buda-
 pest, L, vár, iskola-tér 3. – Dömötör-Cserépy-féle 18

kép. Ára 36 korona. Kapható Wodianer F. és Fiai könyvkereskedő cégnél Budapest, Andrásy-út 24.)

Játékeszközök: labdák, dob, trombita, fakardok, fapuskák, babák, kuglijáték, kis talicskák, gyermekkocsi, kerti és gazdasági eszközök, háztartási eszközök, bútorok, az udvaron homok.

A munkaszerű foglalkozásokhoz: Fröbel-féle I., II., III., IV. építődoboz 20-20, a Goldammer-féle építődobozból 6-10, három-, négyszögű és köralakú lerakó táblák 400-400 db.; öt csomag lerakó vessző; egész és fél lerakó körök 150-150 db.; fűzőlapok a forgács-fűzéshez, hozzá forgácsszálak, a fűzőlapból 100 db., a forgácsszálakból, különböző színűek, 3-4 csomag; különböző színű papirosok a papiros-hajtogatáshoz; az agyagmunkához 20-30 deszkalap; agyag; cérnaorsók; üres gyufaskatulyák; rossz parafadugók; cirokbél; bodzabél; mákhéj; kerítésfonáshoz talpfák és fűz vessző; rongyok; növénymagvak; gyékény; selyempapiros; régi újságpapiros; tiszta fehér papiros és ceruza a rajzoláshoz; az udvaron homok.

25. Az állandó és nyári gyermekmenedékházak felszerelése nagyjában megegyezik az óvodáéval.

26. Az óvodák bútorzatára és felszerelésére vonatkozó jegyzék, melyet az Országos Tanszermúzeumi Bizottság állított össze, kapható *Sziklai* Sándor kereskedőnél Budapesten, VII., Erzsébet-körút 15. sz. A felszerelés előtt ezt a jegyzéket jó, ha ismerjük. Ugyanannál a kereskedőnél kaphatók az összes szemléltető és foglalkoztató eszközök is

27. Az óvónő, ha az óvoda számára új helyiséget építenek, avagy épületet alakítanak át, kérje a felügyelő bizottságot, hogy vegye tekintetbe a helyiségre vonatkozó szabályokat, melyek megvannak a következő című füzetben: Utasítás a polgári községek számára a kiseddóvásról szóló 1891. évi XV. t.-c. végrehajtása tárgyában. Kapható az egyetemi nyomdában. Ára 1 korona. Kérje továbbá, hogy

az óvodát zajos helyre, élénk forgalmú utcára ne tegyék. Jó, ha az óvoda az iskolához közel van, avagy azzal együtt, de külön bejáratral és udvarral, mert így a nagyobb testvérrel jöhet óvodába a kised. Új épület állami, községi, jogi személyek és magánosok által fentartott óvodák számára nem építhető a kir. tanfelügyelő jóváhagyása nélkül; új, bérelt helyiségbe sem mehet az intézet s a helyiségek átalakítása sem történhetik az ő beleegyezése nélkül. A kir. tanfelügyelő jóváhagyását a felügyelő bizottság kéri. Hitfelekezeti óvodánál a helyiség változtatását a felügyelő bizottság tartozik a kir. tanfelügyelőnek bejelenteni. (Utasítás a kir. tanfelügyelők számára. 6., 22. §.) – A meglevő helyiség fogyatkozásait adja elő az óvónő a gondnoknak, a felügyelő bizottsági elnöknek s végre a felügyelő bizottság gyűlésén s kérje azoknak pótlását, a hibák javítását. Ha a pótlás, javítás a pénzen s nem a jóakaraton múlik, akkor ne követelőzzék, ne álljon elő kérésével unosuntalan, mert ezzel nem ér el semmit. – A helyiség nagyobb fogyatkozásai: nedves, egészségtelen az óvoda, vagy az óvónő lakása; kicsiny az óvodai terem és a téli félévben is aránytalanul sok a kised; nincs udvar. Ezek ellen a községi vagy körorvos támogatásával a felügyelő bizottság elnökénél s a bizottság gyűlésén higgadtan szólaljon fel, felszólalását írja le és kérje, hogy a jegyzőkönyvbe vegyék föl. A többit állami, községi, jogi személyek és magánégyének által fentartott óvodákban bízza a kir. tanfelügyelőre, a kihez a jegyzőkönyvek felküldetnek. Ha pár hónap multán sem történék semmi s biztatást sem kapna az óvónő, akkor az orvos véleményével együtt terjeszse panaszát a kir. tanfelügyelőhöz. Ugyanezt tegye a hitfelekezeti óvoda óvónője is, ha helyi hatóságával sem mire sem tudott menni. – Az óvónőnek szorgosan kell ügyelnie arra, hogy az épület, a szin a kisedek épségét ne veszélyeztesse; mihelyt az épület roskadozásától tarthat,

vagy látja, hogy a padló, az árnyékszék roskadozó, azonnal tegyen Írásbeli jelentést az óvoda gondnokánál és a felügyelő bizottsági elnöknel.

Ha az óvónő már meglevő s régebben használt óvodai helyiségbe jutott állomásra, ne kezdje azzal, hogy a helyiséget becsméreli s mindenben kifogást talál. A javítás útját azzal készíti elő, ha szeretettel és kötelességtudással teljesített munkája kiérdemelte az előljárók és szülők elismerését és becsülését. De ekkor is csak a szükségest kérje s egyszerre sokat ne markoljon.

28. A helyiségek jókarban tartása, meszeltetése, na*gyobb tisztogatása a felügyelő bizottságnak, illetőleg a gondnoknak kötelessége. Az óvónő tehát szükség esetén ezekben a dolgokban a gondnokhoz forduljon. Az óvónői és dajka-lakás belső meszeltetését is – noha erről minis-teri Utasítás nem szól – sok helyütt elvégezteti a felügyelő bizottság. – Természetes, hogy az óvónő tartozik az épületet, a helyiséget gondozni, a rongálástól óvni.

29. Az óvónő a gondnoktól leltár szerint átveszi az óvoda összes fölszerelését. Az átvételnél minden egyes darabnál meg kell jegyezni, hogy új, használt, avagy már rongálódott-e? Ezt a megjegyzést a gondnokkal együtt kell a-leltárba beírni. A leltár egyik példánya a gondnoknál, másik az óvónőnél marad. Az időközben beszerzett tárgya-
kat a pótleltárba esetről-esetre kell beírni. Az alapleltár minden ötödik esztendő végén újra szerkesztendő. Leltári nyomtatvány az egyetemi nyomdában kapható; egy ívnek ára 8 fillér; van külső és belső ív, a külső ívből egy leltárhoz egy kell, a belső ívből 6-
io. A leltárt minden év augusztus végén le kell zárni; ekkor az elhasznált, elromlott tárgyakat ki kell selejtezni, megjegyezvén a leltárban mindig, hogy »elhasználás miatt kiselejteztük«, vagy »kiselejteztük, mert már teljesen használhatatlan«. Ezt is a gondnokkal együttesen kell elvégezni. A leltár szerkeszté-

sére nézve utasít ez a füzet: Utasítás az áll. iskolák költségvetéseinek és számadásainak, valamint azok leltárának szerkesztése tárgyában. Ára 14 fillér. Kapható az egyetemi nyomdában. – Állami óvodáknál a leltár készítése az igazgató-tanító kötelessége. Minden helyiségben ki kell függeszteni az illető helyiségnek a gondnoksági elnök, gondnok és igazgató-tanító által aláírt leltárát.

30, Az összes fölszerelésre, avagy ennek pótlására, kiegészítésére az óvónő a felügyelő bizottság kívánságára jegyzéket készít, melybe beírja, mit, hány darabot óhajt beszerezni s mi mennyibe kerül. A beszerzés iránt a felügyelő bizottság határoz. A fölszerelés pótlását, kiegészítését, ha csekély összegbe kerül, az óvónő a gondnoktól kérje; kérheti aztán az elnöktől és a felügyelő bizottságtól is. A takarításhoz szükséges eszközök, némely munkaeszközök (agyag, papiros, vessző, fűzőlap, fűzőszalag stb.) és irodai szerek (írópapiros, toll, tinta, különböző naplók) beszerzésére a felügyelő bizottság havi vagy évi átalányt adhat az óvónőnek, melylyel az óvónő tartozik elszámolni. Ha ilyen átalányt az óvónő nem kap, akkor bizony minden kicsiségért a gondnokhoz kell fordulni, a mi az óvónőre és gondnokra nézve egyiránt kellemetlen. – Állami óvodáknál az itt elsorolt dolgokban (kisebb fölszerelés, takarítási eszközök, irodai szerek stb.) az óvónő az igazgató-tanítóhoz forduljon.

Fentartás.

31. A község, az állam, a hitfelekezetek, a jogi személyek és magánegyének óvodáik fentartásáról maguk gondoskodnak. Megokolt esetekben a kir. tanfelügyelő útján bármely nem állami jellegű óvoda fentartója folyamodhatik a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez államsegélyért.

A község az óvoda vagyonát tartozik a többi községi vagyontól elkülönítve kezelni. Ez az óvodai vagyon gyűl-

het adományokból, alapítványokból, évi járulékokból, gyűjtésekből, a kisdedóvoda szükségleteinek fedezése után fennmaradó összegekből. A község maga is fölvehet évi költségvetésébe bizonyos összeget az óvoda szükségleteire s ugyanerre a célra minden község kivetheti a 3 % -os pótdadót a közigazgatási bizottság jóváhagyásával. Ezt a pótdadót a község ama lakosai, a kik már meglevő óvoda fenntartásához annival járulnak, mint a mennyire 3 % -os pótdadjuk rúgna, nem tartoznak fizetni; nem fizetik azok sem, a kiknek gyermekei a nagy távolság miatt nem járhatnak a községi óvodába. – A mely községekben a pótdadó a 20%-ot meghaladja, ott a 3%-os pótdadó csak a belügyminister és pénzügyminister hozzájárulásával róható ki. A községi óvoda céljaira szolgálnak még az óvodába járásra kötelezett gyermekek szüleitől, gyámjaitól beszedett birságdíjak, ha ugyanis a gyermekeket nem, vagy rendetlenül járatják óvodába; a felügyelő bizottság által megszabott óvásdíjak (tandíjak) és esetleg a vármegyei közművelődési pótdadóból kapott s az óvoda épületének, kertjének esetleges bérjövödelméből befolyó összegek.

Az állami óvodák fenntartási költségei az állampénztárból s az előbb elsorolt forrásokból fedeztetnek.

A községi és állami óvodák vagyonát a felügyelő bizottság kezeli. A községi óvoda vagyonának kezelését a közigazgatási bizottság meghagyhatja a községnél, de ebben az esetben a befolyó jövedelmeket a község tartozik a felügyelő bizottságnak átszolgáltatni.

A községi és állami óvodák vagyonáért s ennek kezeléseért a felügyelő bizottság felelős. A vagyon kezelésére a felügyelő bizottság gondnokot választ. A gondnok a felügyelő bizottságnak s ez a községnek minden tanév végén (augusztus hó végén) tartozik a rája bízott vagyonról részletes és okmányokkal fölszerelt számadást beteterjeszteni. A költségvetést a felügyelő bizottság a község, mint fentartó,

jóváhagyásával minden július hó végéig tartozik a közigazgatási bizottsághoz három példányban beterjeszteni. – Az állami és államilag segélyezett községi óvodák költségvetéseinek, számadásainak és leltárainak elkészítését az 1899. évi 40.505. számú ministeri rendelettel kiadott Utasítás szabályozza, mely az egyetemi nyomdában 14 fillérért kapható; ugyanott kaphatók iskolai pénztári napló *A)* minta (íve 4 fillér), iskolai pénztári főkönyv *B)* minta (8 fillér), népiskolai költségvetési nyomtatvány (6 fillér), az iskolai alapvagyon évi jövedelméről szóló számadás (6 fillér), melyek az óvodai számadásokhoz használhatók.

32. Az óvónőnek az óvoda számadásaihoz kevés köze van. Akkor, mikor a gondnok, illetőleg a felügyelő bizottság az évi költségvetést készíti, az óvónő ne feledje kérni a bútoroknak, fölszerelésnek, szemléltetési és játékeszközöknek pótlását, kiegészítését s a Kisdednevelés című lapunk és egy pár szakmunkának a megrendelését. Gondoljon az óvónő arra is, hogy mikor a felügyelő bizottság augusztus végén számadását lezárja, az esetleges pénztári maradvány lehetőleg az óvoda helyiségeinek s fölszerelésének alkalmasabbá tételére fordíttassék. Állami óvodáknál a költségvetésre vonatkozó kívánságait az óvónő az igazgató-tanítónak s a tanító-testületi gyűlésen adja elő.

33. Az óvónő, mint számadó, az óvásdíjjal s esetleg a rábízott, apróbb fölszerelésekre, tisztogatásra fordított pénzről számol be a gondnoknak. A felügyelő bizottság által megállapított óvás- és beiratásdíjat csak azoktól ne szedje be, a kik községi szegénységi bizonyítványt, avagy a felügyelő bizottsági elnöktől írásbeli fölmentvényt hoztak. A szegénységi bizonyítványt és az írásbeli fölmentvényt őrizze meg s mikor a gondnokkal elszámol, mutassa be. A beiratási és óvodíjhoz tartson az óvónő egy bekötött, vagy befűzött és lapszámozott pénztári naplót, melybe hónapról-hónapra beírja azokat, a kik fizettek a fizetett

összeggel együtt; a pénztári naplóba abba a sorrendbe kell írni a kisdedeket, a milyenben fizettek. Ezt a naplót minden hó elején lezárják; azaz: az összegeket összeadják. Az óvónő az összeget átadja a gondnoknak, a ki a számadást megvizsgálja s az összeg átvételét ott a könyvben elismeri és nevének s a keltnek aláírásával bizonyítja. A szülő, a ki fizetett, az összegekről esetről-esetre nyugtatványt kap gyermeke nevére s az esztendőnek és hónapnak kiírásával. Ha az óvónő bizonyos célokra pénzt kap a gondnoktól, minden elköltött fillérről nyugtatványt szerezzen s ezzel számoljon be. A nyugtatványokra 40 koronáig 14 filléres okmánybélyeg teendő, a mit az fizet, a ki az összeget felvette, a kitől tehát valamit vettünk, vagy a kivel valamit csináltattunk.

Ha az óvónő irodai, vagy tisztogatási átalányt kap havi vagy évi összegben, ezekről az átalányokról nyugtatványt ad a gondnoknak, de külön elszámolni nem tartozik. Az irodai átalány (tintára, tollra, papirosra, pénztári naplóra, nyugtatványokra, felvételi naplóra, felvételi jegyre, mulasztási naplóra, az igazolatlanul elmaradó gyermekek jegyzékére) kell. A felvételi napló óvodák számára ívenként 3 fillér, 80 gyermekre mintegy 10 ív kell; felvételi jegy 1 fillér, 80 gyermekre 80 darab kell; az óvodai mulasztási napló belső íve 3 fillér, külső íve 3 fillér, 80 gyermekre kell egy külső és 20 belső ív; az óvodából igazolatlanul elmaradó gyermekek jegyzékének íve 4 fillér, ebből is kell évenként vagy 12 ív. Mindezek a nyomtatványok az egyetemi nyomdában kaphatók; mindenikből inkább többet rendeljenek, mint kevesebbet; a megrendelést a felügyelő bizottsági elnök hivatalos levélben tegye meg.

Állami óvodákban a beiratasi, az óvodíjat az igazgatótanító szedi be és számolja el; ugyanő gondoskodik a kisebb szükségletek beszerzéséről is. Itt tehát az óvónőnek nincs semmi elszámolni valója, nincs a számadással semmi dolga sem.

A község.

34. A községi előjáróság (városi tanács) köteles évenként március vagy április hónapban a község területért lévő 3-6-éves gyermekeket összeírni és az összeírás adatait a születési anyakönyvnek segélyével kiigazítani, esetleg pótolni. Az a gyermek, a ki 6. életévét betöltötte, vagy az év szeptember haváig betölti, nem köteles óvodába járni, mert már iskolaköteles. Az összeírásra az egyetemi nyomda »együttes összeírasi kimutatás« címen adott ki nyomtatványt, melynek íve 4 fillér. A melyik gyermekre a szülők maguk, vagy 12-évesnél idősebb egyének állandóan nem ügyelhetnek; a melyik gyermeket a szülők munkára magukkal viszik, de állandóan nem gondolhatják: az a gyermek köteles óvodába (gyermekmenedékházba) járni. Az állandóan beteg, az undort gerjesztő bőrbetegségben, az idegbajokban szenvedő és a hülye gyermekek óvodába (gyermekmenedékházba) járásra nem kötelezhetők. Ha valamely gyermek betegségére, elmebeli állapotára nézve kétség merül fel, az összeírást végező egyén a szülőtől orvosi bizonyítványt kívánhat, a felügyelő bizottság pedig követelheti s a közigazgatási bizottság elrendelheti a gyermek orvosi felülvizsgálását. Az összeírásért az előjáróság felelős. Az összeírasi kimutatás egyik példányát minden év június hó végéig köteles a községi előjáróság betérjeszteni a közigazgatási bizottsághoz, mely követelheti – a felügyelő bizottság, vagy a kir. tanfelügyelő kifogásai alapján, – az összeírás pótlását vagy részletes megokolását.

35. Az összeírasi kimutatásnak másik példánya a községi irattárban marad. Ebből állandóan kellő gondozásban, és felügyeletben nem részesülő 3- 6-éves gyermekek névsorát a község minden év augusztus 15-ig megküldi az óvoda (gyermekmenedékház) felügyelő bizottságának (gond-

nokságnak, iskolaszéknek). Nyári gyermekmenedékházhoz már május hó kezdetéig el kell küldeni ezt a névsort.

36. A község minden év augusztus havának második felében tartozik kihirdetni, hogy a szülők, gyámok óvodába járásra kötelezett kisdedeiket az óvodába, állandó menedékházba járassák, mert különben 10 krajcártól 50 krajcárig fokozatosan emelkedő és ismételten kirovandó pénzbírságban marasztaltatnak el. Ilyen hirdetést intéz az előjáróság mindannyiszor, valahányszor a községben levő bármilyen jellegű óvoda vagy gyermekmenedékház felügyelő bizottsága azt jelenti az előjáróságnak, hogy az intézetet gyéren látogatják a kisdedek.

37. A községi előjáróság a felügyelő bizottság jelentése alapján azokat a szülőket és gyámokat, a kik óvodába, gyermekmenedékházba járásra kötelezett kisdedeiket nem küldik a meglevő bármilyen jellegű óvointézetbe s a kiket azért a felügyelő bizottság egyszer már hasztalanul intett, minden egyes gyermek után 10 krajcár pénzbírságban, minden újabb hónap miatt 20, 30, 40, 50 krajcárban s azon túl minden hónap miatt ismételten 50-50 krajcárban marasztalja el. Ugyanilyen pénzbírsággal sújtja azt a szülőt, gyámot is, a kinek kisdede egy hónap alatt 16 félnapot igazolatlanul mulasztott. Az igazolatlanul mulasztók szüleit, gyámjait hónapról-hónapra a felügyelő bizottság jelenti be az előjáróságnak. A mulasztást csak a felügyelő bizottság igazolhatja.

38. A községi előjáróság a kirótt pénzbírságokat két hét alatt behajtja s a felügyelő bizottságnak átadja. A pénzátvételét a felügyelő bizottság azon a névjegyzéken ismeri el, melyet a pénzbírság behajtása végett az előjáróságnak elküldött. Az előjáróság ezeket a névjegyzékeket két havonként a kir. tanfelügyelőséghez terjeszti be. A pénzbírságban elmarasztalt szülő, gyám kifogással élhet s a közigazgatási bizottság intézkedését kívánhatja, mely esetben

a pénzbírság behajtása a közigazgatási bizottság döntéséig felterjesztendő.

39. Községi jellegű óvodához, menedékházhoz a község választja a felügyelő bizottságot az írni és olvasni tudó tagok közül három esztendőre. A felügyelő bizottsági választott tagok száma Ötnél kevesebb és 15-nél több nem lehet. Ha a községben községi iskola s ennek iskolaszéke van, akkor ez az iskolaszék választ nőtagokat s így kiegészítve vezeti az óvoda, menedékház ügyeit.

40. A községi óvoda és menedékház helyiségeit, felszerelését s a személyzetnek számát és. illetményeit a községi elöljárósággal együttesen kell megállapítania a felügyelő bizottságnak.

41. A községi elöljáróság tartozik gondoskodni arról, hogy a községi óvónők, dajkák fizetésüket pontosan megkapják s hogy az óvoda és menedékház bevételeiből első sorban személyi kiadások fedeztessenek.

42. A község bármilyen jellegű óvodát, menedékházat segíyezhet, de a 3%-os pótdadót csak községi és állami intézetek céljaira vetheti ki.

43. A községi elöljáróság gondoskodik arról, hogy a nyugdíjjarulék a községben levő minden óvónői állomás után befizettessék a községi pénztárba; ellenőriz minden, bármily jellegű óvodát, menedékházat, vajjon a törvénynek megfelelően működnek-e, vajjon a személyzet képesített-e, vajjon a személyzet teljesíti-e kötelességeit s erkölcsileg kifogástalan-e, vajjon az intézetre megvan-e a kellő egészségügyi felügyelet, vajjon a helyiség és felszerelés megfelel-e a törvény kívánalmainak, vajjon az intézet nem államellenes irányú-e? Ha aggályai vannak, ha bajokat lát, tartozik haladéktalanul jelentést tenni a kir. tanfelügyelőnek és intézkedést kérni.

44. A minister által bezárt óvoda és menedékház működésének beszüntetése iránt a községi elöljáróság köteles azonnal intézkedni.

45. A község az óvónők, vezetőnők elmozdításához esetleg szükséges hatósági segítyt akkor adhatja meg, ha az óvónőket illető fegyelmi ítéletet a vallás- és közoktatásügyi minster megerősítette, illetőleg tudomásul vette. A kir. tanfelügyelő felszólítására az óvónőnek állomására való visszahelyezését a községi előljáróság köteles végrehajtani. A menedékházi dajkák elmozdításához a községi előljáróság az esetleg szükséges hatósági segítyt akkor adhatja meg, ha az elmozdítást állami és államilag segélyezett intézeteknél a vallás- és közoktatásügyi minisztérium, községi és jogi személyek által fentartott intézeteknél a közigazgatási bizottság, felekezeti intézeteknél a felekezeti felsőbb hatóság megerősítette.

46. A községi előljáróság, valamint a segéd- kezelőszemélyzet bármely tagja ellen 5 – 50 írtig terjedő rendbűntetést alkalmazhat a közigazgatási bizottság, ha a kisdedóvás ügyére vonatkozó kötelességeiket s különösen a kisdedek óvodába járatására vonatkozó teendőiket elmulasztják; nagyobb hanyagság esetén pedig fegyelmi eljárásnak van helye.

47. Az óvónő a községi előljárósággal közvetlenül rendszerint semmiféle hivatalos dologban nem érintkezhetik, kivéven azt az esetet, a mikor az óvónő magánóvodát tart fenn, avagy a községi óvónő fizetését rendszeren nem kapja. Az, a ki magánóvodát állít, engedélyét a községi előljáróság ajánlata mellett kaphatja meg a kir. tanfelügyelőtől. Az a községi óvónő, a ki fizetését rendetlenül kapja, ha a felügyelő bizottságnál hiába kérelmezett, a községi előljárósághoz fordulhat. Az óvónő jól teszi, ha állásának elfoglalásakor a bírónál (polgármesternél), jegyzőnél, igazgató-tanítónál, nagy városokban pedig a népoktatásügyet rendező tanácsosnál bemutatkozik.

Felügyelő bizottság, gondnokság.

48. Minden óvodának állandó és nyári menedékháznak közvetlen előjárója a felügyelő bizottság, vagy az ennek teendőit végező iskolaszék, melyet állami intézeteknél gondnokságnak neveznek. Községi intézetekhez a község, felekezetihez az egyházközség, jogi személyek által fenntartott intézetekhez a jogi személyek választják a felügyelő bizottságot három évre, állami intézetekhez a vallás- és közoktatásügyi minster nevezi ki a gondnokságot; magánóvodát a kir. tanfelügyelő a községben lévő állami vagy községi felügyelő bizottság (iskolaszék, gondnokság) alá rendel. Úgy a kir. tanfelügyelő, mint az intézetet fenntartó magánegyén kívánhatja azonban azt is, hogy a magánintézet külön felügyelő bizottság alatt álljon; ebben az esetben a kir. tanfelügyelő három, a fenntartó magánegyén szintén három írni és olvasni tudó férfit jelöl ki s a kir. tanfelügyelő az így megalakított felügyelő bizottság ellenőrzése alá helyezi a magánintézetet.

A felügyelő bizottság legalább öt és legföljebb 15 férfitagból áll. A férfítagok ugyanannyi nőtagot választhatnak, mint a mennyien ők vannak. A nőtagokkal való kiegészítése a felügyelő bizottságnak el is maradhat, ha alkalmas nők nincsenek. Hivatalból tag a községi vagy körorvos és az óvónő (menedékházi vezetőnő), vagy az óvónők (vezetőnők) képviselője, a kit az óvónők maguk közül választanak. Az óvónőnek szavazati joga nincs; az óvónő a felügyelő bizottságnak jegyzője lehet, elnöke, gondnoka nem. Azon a gyűlésen, melyen az óvónő által vagy ellen emelt panaszokat tárgyalják, az óvónő nem lehet jelen, de előzetesen meghallgatandó. A választott vagy kinevezett nőtagok a felügyelő bizottságban semmiféle tisztséget (elnökség, gondnoki, jegyzői tisztség) nem viselhetnek. A felügyelő bizottság tagjainak névsora a kir. tanfelügyelővel közlendő:

A felügyelő bizottság a választás, kinevezés után legkésőbb 14 nap alatt megalakul. A tagok esküt tesznek le; az eskü-mintát a polgári községek számára kiadott ministeri utasítás 11. §-a (az állami gondnokság eskü-mintáját a felügyelő bizottság számára kiadott ministeri utasítás 24. §-a) közli. A felügyelő bizottság megválasztja elnökét, alelnökét, gondnokát és jegyzőjét három évre. A megalakulásnál legalább négy férfitagnak kell jelen lennie.

A felügyelő bizottság havonként egyszer tart ülést, szükség esetén s négy tag kívánságára tart többször is. Ülésekre a tagokat az elnök (másodelnök) hívja meg. Az óvónő is mindig meghívandó. A bizottság szavazattöbbséggel határoz; érvényes határozathoz az óvónő, menedékhely vezetőnő választását kivéve – az elnökkel együtt legalább négy tagnak jelenléte kell. Érdekelt tag a személyére vonatkozó határozat hozatalában részt nem vehet.

A községi, állami, jogi személyek által fentartott és magán-intézetek felügyelő bizottsági gyűléseinek jegyzőkönyvei a gyűlés után nyolc, sürgős esetekben két nap alatt hiteles másolatban a kir. tanfelügyelőhöz küldendők. A határozatok csak akkor hajthatók végre, ha a kir. tanfelügyelő a jegyzőkönyv ellen nyolc nap alatt ellenvetést nem tett. Ha a jegyzőkönyv valamely határozata ellen a tanfelügyelő észrevételt tett, akkor az illető határozat végrehajtása a közigazgatási bizottság, esetleg a vallás- és közoktatásügyi minister intézkedéséig felfüggesztendő. (Utasítás a felügyelő bizottság számára. 6. §.)

49. A felügyelő bizottság az intézet fentartójával egyetértve intézkedik az óvoda, menedékház elhelyezéséről, bebútorozásáról és felszereléséről; a bebútorozásnál és felszerelésnél az óvónő, menedékházi dajka meghallgatandó. (Utasítás a felügyelő bizottság számára, 9. §.)

50. A felügyelő bizottság gondoskodik a fentartónak és a társadalom áldozatkészségének igénybevételével arról,

hogy a szegény szülők gyermekei az intézetben ingyen étkezhessenek, ruhát kapjanak, s hogy a három éven alól levő kisdedek számára az intézet mellé bölcsőde állíttassák. Ebben a társadalmi mozgalomban az óvónőnek tevékeny részt kell vennie.

Az óvónők alkalmazása, fizetése.

51. Az óvónőt községi, felekezeti és jogi személyek által fentartott óvodákhoz a felügyelő bizottság választja s a közigazgatási bizottság, felekezetnél a felekezeti hatóság erősíti meg.

Községi óvodához az óvónőt így alkalmazzák: A felügyelő bizottság pályázatot hirdet (rendszerint a Néptanítók Lapjában és a Kisdednevelésben), melyben elsorolja az állomással egybekötött illetményeket, megmondja a pályázat határidejét s a bizottsági elnök nevét és lakását. A pályázat kihirdetését a kir. tanfelügyelővel közli, hogy a választás megtartása iránt intézkedjék. A pályázó folyamodványához mellékli születési, képző-intézeti, erkölcsi, orvosi bizonyítványait, oklevelét, szegénységi bizonyítványát, nyelvismereteiről s esetleges eddigi alkalmazásáról szóló bizonyítványát eredetiben vagy hiteles másodlatban. A folyamodványra 1 koronás bélyeg, a mellékletekre 30 filléres bélyeg kell, és pedig mindig okmánybélyeg, s nem postabélyeg. Ha a kérvény mellett szegénységi bizonyítvány van, akkor bélyeg nem kell. A kir. tanfelügyelő jelentése alapján a közigazgatási bizottság vagy egy tagját küldi ki, vagy mást bíz meg azzal, hogy a választáson elnököljön. Ez a kiküldött vagy megbízott egyén a kir. tanfelügyelővel egyetértve megállapítja a választás napját, a miről a felügyelő bizottság elnökét értesíti. Az elnök a tagokat összehívja, megjelölve a gyűlés tárgyát s azt, hogy ezen a gyűlésen férfitagok számának legalább $\frac{2}{3}$ -részben jelen kell lennie. Ha a választó gyű-

lésen a férfitagok nincsenek számuk $\frac{2}{3}$ -részében jelen, a közigazgatási bizottság kiküldöttje a legfeljebb 5 nap alatt megtartandó új ülés idejét kitűzi s arra a tagokat meghívja. Ezen az ülésen a jelenlevők, számukra való tekintet nélkül, választanak. A választó gyűlésen a felügyelő bizottság elnöke előterjeszti az összes beérkezett pályázati kérvényeket s a pályázók minősítvényi táblázatát. A pályázók közé azok, a kiknek kérvényük a kitűzött határidőig beérkeztek vagy postára adattak, mind fölveendők. A választást a közigazgatási bizottság kiküldöttje rendeli el. A választás felkiáltással vagy titkos szavazás útján történik. A választási elnök csak akkor szavazhat, ha felügyelő bizottsági tag. A ki a folyamodók közül legtöbb szavazatot nyert, az megválasztottnak tekintendő. Ha a jelöltek egyenlő szavazatot nyertek, akkor új szavazás rendelhető el s ha ekkor is egyenlő volna a szavazat, akkor az elnök által eszközölt sorshúzás dönt. A választásról jegyzőkönyvet vesznek fel két példányban; az egyik példányt a pályázók minősítvényi táblázatával s a megválasztott kisedővónó okmányaival és három példányban kiállított díjlevelével a választási elnök a közigazgatási bizottsághoz nyújtja be. A választás csak akkor érvényes, ha a közigazgatási bizottság jóváhagyta, a miről a jóváhagyott díjlevel két példányának visszaküldése mellett a felügyelő bizottságot határozatban értesíti. A választás nem hagyható jóvá pl. akkor, ha a pályázat nem volt hirdelve, ha a gyűlés meghívása, megtartása nem történt a szabályok szerint; ha nem mutatták be a választó gyűlésen minden pályázó kérvényét; ha olyan pályázót választottak, a kinek nincsen óvónői oklevele, avagy oklevele nincs valamelyik hazai kir. tanfelügyelőnek vagy helyettesének aláírásával ellátva, avagy külföldön szerzett oklevele nincs honosítva. A választás megsemmisítését a felügyelő bizottság bármely tagja és a pályázók bármelyike is kérheti, ha alapos oka van rá, a

közigazgatási bizottságnál, a kinek elnöke a főispán. A jóváhagyott választásról a felügyelő bizottság a megválasztottat értesíti, neki a díjlevél egy példányát megküldi s őt az állomás elfoglalására bizonyos határidőre felszólítja. A többi pályázó kérvényeit és okmányait a felügyelő bizottság a pályázóknak visszaküldi; ezt a visszaküldést a pályázók a felügyelő bizottság elnökénél kérhetik, sürgethetik s utolsó esetben a kir. tanfelügyelőnél, a ki az elnököt a visszaküldésre utasíthatja. Legjobb egyébiránt, ha a pályázó sehová sem küldi eredeti okmányait, különösen oklevelét, hanem azoknak csak hiteles másolatát. (Utasítás a felügyelő bizottság számára. 12, 13, 14. §§.)

A megválasztott óvónő állomását a kitűzött határidőre elfoglalja, mert ha nem teszi s távolmaradását a felügyelő bizottságnál nem igazolja, megválasztása érvénytelené válik. A megválasztott óvónő elmegy állomáshelyére, bemutatkozik a felügyelő bizottság¹ elnökénél s tőle kér felvilágosítást és tanácsot arra nézve, kiket látogasson meg s – esetleg – kinél lakhatik és kosztolhat. Állomását hivatalosan csak akkor foglalja el, a mikor a felügyelő bizottság – állami óvónő a kir. tanfelügyelő - előtt esküt tesz. Az esküt valaki előolvassa s az óvónő utána mondja. Az eskü szövege ez: »Én (itt az óvónő saját vezeték- és keresztnévét mondja) ai községi kisdédóvodához megválasztott kisdédóvónő, esküszöm az élő Istenre, hogy ő Felseje apostoli királyom, a magyar haza és annak szentesített törvényei iránt rendületlen hűséggel viseltetem, a hazai felsőbb és legfelsőbb hatóságok rendeleteit és a hivatalommal járó kötelezéseket mindenkor lelkiismeretesen, híven és pontosan teljesíteni fogom. Isten engem úgy segítjen.« – Az esküt az óvónő le is írja és aláírja; aláírja a felügyelő bizottság elnöke is és irattárba teszi, a kisdédóvónő díjlevelén pedig az eskü letételét bizonyítja saját nevének aláírásával s a felügyelő

bizottság pecsétjével és az eskü napjának határozott kiírásával. Állami óvónőnek a hivatali eskü letételéről a kir. tanfelügyelő ad bizonyítványt. E hivatalos eskü napjától számítva az óvónő élethossziglan van alkalmazva s a díjlevelében megírt illetményeket kapja. (Utasítás a felügyelő bizottság számára 15. §.)

52. Újjonnan nyílt állomásra, ha hetekig, hónapokig nem hirdetnek pályázatot, avagy, ha a pályázati idő letelével sokáig nem ejtik meg a választást, az érdeklődők a kir. tanfelügyelőhöz fordulhatnak kérelemmel.

53. Az időnkint megüresedő állomást községi óvodáknál egy hónapon belül be kell tölteni, a mit ha a felügyelő bizottság elmulasztana, a kir. tanfelügyelőnek joga van deiglenesen egy évre betölteni. Erről az eljárásáról a kir. tanfelügyelő a közigazgatási bizottságnak jelentést tesz, (Utasítás a kir. tanfelügyelő számára 14. §.)

54. Olyan képesített óvónőket, a kik még 18 életévüket nem töltötték be, »a helyi körülmények által kellően igazolt okok miatt«, vagy pedig okleveles óvónő hiányában a felügyelő bizottság egy-két évre a kir. tanfelügyelő jóváhagyása mellett megbízhat az óvoda vezetésével. (Utasítás a felügyelő bizottság számára 16. §.)

55. Budapesten a tanügyi bizottság kijelölése alapján a fő- és székváros tanácsa választja az óvónőket.

56. Állami óvodákhoz a vallás- és közoktatásügyi minster nevezi ki az óvónőt. Pályázatot nem hirdetnek s ezért a fölszerelt és bélyegeit folyamodványok egyenesen, vagy valamelyik kir. tanfelügyelőség útján a minsterhez küldendők, kérvén kinevezést »valamelyik állami óvónői állomásra«.

57. Felekezeti és jogi személyek által fentartott óvodákhoz az illetékes felügyelő bizottság hirdet pályázatot és választ óvónőt. A kir. tanfelügyelő ellenőrzi, hogy csak *jogosított* egyének alkalmaztassanak, hogy minden óvónő véglegesen alkalmazott legyen s a magyar nyelvben kellő

jártassággal bírjon. A jogi személyek (egyesületek) által választott óvónők választását épp úgy, mint a községiekét,, a közigazgatási bizottság hagyja jóvá. Az 1891. évi XV. t.-c. 13. §-a »a társulatokat és egyleteket hatóságilag jóváhagyott feloszlásuk esetén fölmenti azon kötelezettségtől, hogy az általuk addig fentartott kisededóvodákban működött kisededóvónők élethoszsig alkalmazásáról gondoskodjanak, tartoznak azonban szerződészerű más megállapodás hiányában nekik a feloszlás kimondásától számított egy évi illetményeiknek megfelelő végkielégítést adni, ha az illető kisededóvónők más hasonlóan díjazott alkalmazást nem nyerének.« Tehát az egyesületi intézeteknél alkalmazott óvónők élethoszsiglan való alkalmazása csak az egyesület törvényes feloszlása esetén szűnik meg.

58. Az óvodáknál alkalmazandó óvónők és dajkák számát a fentartó s a felügyelő bizottság szabja meg. A kir. tanfelügyelő ellenőrzi, hogy a törvényt ebben a tekintetben is megtartsák. Az 1891. évi XV. t.-c. 7. §-a szerint egy óvónő, illetőleg gyermekmenedékházi vezetőnő gondozása alatt 80 gyermeknél több nem lehet; ha a felvett kisededek száma a 40-et meghaladja, az óvónőnek egy dajka, a menedékházi vezetőnőnek egy állandó nőcseléd adandó rendelkezésére. Minden 80 kiseded számára külön óvónő, illetőleg menedékházi vezetőnő alkalmazandó.

59. Szokás, hogy a pályázók a választás előtt bemutatkoznak a felügyelő bizottság elnökénél és tagjainál s a ministernél személyesen is kéri kinevezésüket. Mindez tetemes kiadással jár s legtöbbször hiába; azért jól meggondolja mindenki: költsékezzék-e erre a bemutatkozásra és személyes kérésre, vagy sem.

60. Az állandó és nyári gyermekmenedékházi vezetőnőket a felügyelő bizottság választja. A választó gyűlésen a férfitagoknak számuk $\frac{2}{3}$ részében jelen kell lenni; ellenkező esetben öt napon belül új gyűlés tartandó, mely aztán

a jelenlevők számára való tekintet nélkül választ. Községi és jogi személyek által fentartott intézeteknél a választásról szóló jelentést, az alkalmazott nőnek okmányaival és fizetésének elsorolásával, a felügyelő bizottság a közigazgatási bizottsághoz terjeszti. Az innen érkezett jóváhagyás után a megválasztottat a felügyelő bizottság értesíti (ebben az értesítésben a díjazást is el kell sorolni); ez értesítés vétele után – a kitűzött időre – az állomást el kell foglalni. A menedékházi vezetőnő esküt nem tesz. – Állandó és nyári gyermekmenedékházi vezetőnőül mindenütt csak az alkalmazható, a kinek erre az állásra jogosító s valamely kir. tanfelügyelő által aláírt bizonyítványa van. Nyári menedékháznál a kir. tanfelügyelő megengedheti a nem képesített nő alkalmazását is egy nyári működés tartamára, ha képesített pályázó nincs. – Állami menedékházakhoz a vezetőnő alkalmazása a vallás- és közoktatásügyi minister jogkörébe tartozik.

61. Az óvónő fizetése a díjlevélben (állami óvónőknél a kinevezési okmányban) van elsorolva. Az 1891. évi XV. t.-c. 14. §-a szerint az óvónő fizetése lakáson kívül évi 300 frtnál (600 kor.), 10 ezernél több lakossal bíró városokban évi 400 frtnál (és lakásnál) kevesebb nem lehet. A községi és jogi személyek által fentartott óvodák óvónőinek díjlevelét a közigazgatási bizottság hagyja jóvá; hogy a felekezeti óvónők – a szerzetbeli óvónők kivételével – fizetése megfelel-e a törvénynek, arra a kir. tanfelügyelő ügyel fel s arról, ha kell, a közigazgatási bizottság és a vallás- és közoktatásügyi minister intézkedik a kir. tanfelügyelő előterjesztése alapján. Ha a lakás természetben nem adható, az óvónő a helyi viszonyokhoz mért évi lakpénzt kap. A fizetésbe a természetben adott járandóságok (tüzelőanyag, gabona, föld stb.) a lakáson kívül beszámíthatók; egyenértékük az utóbbi tíz évi átlag szerint számítandó ki. A kinek az itt megmondottnál nagyobb fizetése van, ez a fizetés

lejobb nem szállítható. – Ha valakinek a lakás ellen alapos kifogásai vannak, a melyeket szakértők (orvos, építész stb.) is igazolnak, kérheti a kifogásolt hibák javítását, avagy a lakás helyett lakbérnek fizetését a felügyelő bizottságtól, aztán a közigazgatási bizottságtól s legfelsőbb fokon a vallás- és közoktatásügyi ministertől. – Az óvónő azért, mert a természetben kapott lakást nem használja, mivel pl. szüleinél lakik, semminemű kárpótlást nem igényelhet s az üresen álló óvónői lakást a felügyelő bizottság jóváhagyása nélkül bérbé nem adhatja. – A természetben kapott lakásnak fentartása az óvodafentartónak kötelessége s arról közvetlenül a gondnok gondoskodik; sok helyütt a lakás kimeszeltetését is elvállalja a felügyelő bizottság, de ezt követelni nem lehet. – A lakásnál, az óvodai udvartól elkülönített helyen, az óvónő házi állatokat tarthat, *úgy*, mint a község többi lakosa; de ha az óvoda telke kicsiny, ha a házi állatok rendes körülmények közt is veszélyesekké, zavarókká válhatnak a kisedekre nézve, vagy ha azoknak tartása az óvoda levegőjét fölöttebb rontja, akkor az óvoda érdekében házi állatokat az óvónő ne tartson. Nagyobb házi állatok tartásától – megokolt esetekben – a felügyelő bizottság eltilthatja az óvónőt; ha az eltiltást az óvónő jogtalannak, méltánytalannak találja, fölebezhet ellene a kir. tanfelügyelőhöz, illetve a közigazgatási bizottsághoz.

A természetben kapott járandóságot (pl. gabonafélét) a felügyelő bizottság tartozik beszedni s az óvónőnek átadni.

Állami óvónők fizetése a most tervezett fizetésrendezés szerint 900 korona, mely 5 évenként 100-100 koronával emelkedik s 30 szolgálati év után 1500 korona. Ezenkívül lakás, vagy pedig olyan összegű lakbér, a minőt az állami tanítónők kapnak.

62. A fizetésnek részleteit és idejét a díjlevél mondja meg. Rendszerint havonként előlegesen kapja az óvónő a fizetését, tehát pl. május hónapról május i-én. Kaphatja

azonban utólagosan is. Ha ez a módozat a díjlevélben nincs megmondva s a felügyelő bizottság pontatlanul, az óvónőre nézve hátrányos módon fizetne, az óvónő a felügyelő bizottsághoz, aztán a kir. tanfelügyelőhöz és a közigazgatási bizottsághoz fordulhat bajának orvoslásáért. – Állami óvónők a kir. adóhivatalból, más óvónők a gondnoktól kapják fizetésüket kellően bélyegeit nyugtatvány mellett.

63. A javadalmazás állhat a törzsfizetésen kívül személyi, helyi, drágasági pótlékból, dajkatar-tási díjból, irodai átalányból és évötödös pótlékból. A nyugdíjba a törzsfizetés – a lakáson, lakbéren kívül – sa személyi és évötödös pótlék számít. Személyi pótlékot egyéni kiváló érdemek jutalmazására szoktak – nagy ritkán – adni; helyi és drágasági pótlékot ott, vagy akkor adnak, hol és mikor a megélhetés körülményei nagyon kedvezőtlenek; dajkatar-tási díjat akkor kap az óvónő, ha a dajkafogadás és elbocsátás teljesen reá van bízva; irodai átalányul 5 frtot (10 korona) szokott kapni tollra, tintára, papirosra; ez összegből azonban az óvodai felvételi, mulasztási naplót s más rend-tartási nyomtatványt beszerezni nem köteles, miután ezek beszerzését a felügyelő bizottság végezi. Az itt elsorolt fize-tési nemeket s azoknak fölemelését az óvónő alapos okoknál fogva kérheti a felügyelő bizottságtól s az óvoda fentartó-jától; de csak alapos okoknál fogva kérje s unos-untalan ne kéregessen.

64. Évötödös pótlékot az állami s némely községi óvónők kapnak; az állami óvónők 5-5 esztendei szolgálat után 50-50 frt pótlékot kapnak; öt ilyen pótléknál többet senki sem kap. Az első évötödös pótlékot az állami óvónőnek, mihelyt az öt szolgálati év letelt, kérnie kell a vallás- és közoktatásügyi minister úrtól a kir. tanfelügye-lőség útján. Ehhez a kérelemhez csatolni kell a kinevezés-ről s az eskü letételéről szóló okmány hiteles másolatát s a felügyelő bizottságnak bizonyítványát arról, hogy tényleg

alkalmazásában van s hogyan működik. A többi évötödös pótlékot kérő folyamodványhoz elég a működési bizonyítvány csatolása és hivatkozás az első évötödös pótlékot utalványozó ministen rendelet keltére és számára. (Állami óvónők évötödös korpótlékot a vallás- és közoktatásügyi minster úrnak 1898. évi május 16-án kelt 53.191/1897. számú rendelete alapján kapnak.) Évötödös pótlékot az új fizetésrendezés értelmében ezentúl az óvónők sem kapnak.

65. Az állandó és nyári gyermekmenedékházi vezetőnők fizetése lakáson (vagy egy szobás és konyhás lakásnak megfelelő lakbéren) kívül havi 10 frtnál (20 kor.) kevesebb nem lehet. A fizetést bélyegeit nyugtatványra a gondnok adja ki.

66. A hol az óvoda államsegélyt kap, ott az államsegélyből mindenek előtt az óvónő, a dajka fizetését kell kiadni.

67. Az óvodai dajka s a menedékházi cseléd fizetését törvény vagy ministeri rendelet nem szabályozza. A dajkát és cselédet a felügyelő bizottság alkalmazza. Igen sok helyütt azonban a dajka és cseléd felfogadását, elbocsátását az óvónőre, menedékházi dajkára bízzák, mint a ki annak működéseértfelelős; az elbocsátást a felügyelő bizottság elnökével tudatni kell. Nagyon helyesen teszi az óvónő, ha nem változtatja gyakran a dajkát, ha előzetes és alapos tájékoztató után fogad fel újat, ha a dajkára idegenek előtt nem panaszkodik unos-untalan s ha a dajkával nem pajtáskodik, nem bizalmaskodik. A dajka rendszerint két heti felmondással bocsátható el. A dajka teendőit az óvónő (menedékházi vezetőnő) utasítása szerint tartozik végezni s ha a dajkát a felügyelő bizottság alkalmazza, akkor »az utasítás ellenére cselekvő, helytelen s rossz magaviseletet tanúsító dajka elbocsátásánál a kisedővónő véleménye legyen irányadó.« (Utasítás a felügyelő bizottság számára 75. §.) – Állami óvodákban a dajka felfogadása és elbocsátása az igazgató-

tanító tiszte, ha más helyi intézkedés nincs. A dajka ellen az óvónő panaszszal az igazgató-tanítóhoz, majd a tanítótestületi gyűléshez, a gondnoksághoz s végül a kir. tanfelügyelőhöz fordulhat.

Rendtartás, igazgatás, felügyelet.

68. Az óvoda (menedékház) megnyitását a felügyelő bizottság határozza el s a községi előljáróság kihirdeti. Ha az óvodába kevés gyermek jár, annak gyakori hirdetése, hogy az óvodába gyermekek fölvehetők, nem árt. Ezt a hirdetést kisebb községekben a felügyelő bizottság kérelmére az előljáróság útján a lelkészek is meg szokták tenni.

69. Az óvoda reggeltől estig nyitva tartható, de a rendszeres foglalkozás délelőtt három, délután két óránál tovább nem tarthat. Naponként mikor jöhetnek óvodába és mikor menjenek haza a kisdedek? azt a felügyelő bizottság határozza meg. A gyermekek felügyelet nélkül sohasem hagyhatók, de az óvónő a felügyeletet kora reggel és késő délután – ellenőrzés mellett a dajkára bízhatja. (Utasítás a felügyelő bizottság számára. 55. §.).

70. Szünetek az óvodában a vásár- és ünnepnapok és tisztogatás kedvéért hetenkint egy fél nap. Nagy szünet évenként egy hónap, melyet a felügyelő bizottság a helyi körülmények figyelembevételével határoz meg egyszer és mindenkorra. Ebbe a nagy szünetbe a járvány vagy más akadályozó ok miatt előfordult »kényszerű szünetek« nem számíthatok be. (Utasítás a felügyelő bizottság számára. 52. §. és a 11031/1897. számú ministeri rendelet.)

71. A felvétel a kisdévodában (menedékházba) az óvónőnél (dajkánál), állami óvodákban az igazgató-tanítónál való jelentkezés útján történik. Fölvehető a 3-6-éves gyermek vallás- és nyelvkülömbőség nélkül. Kivételesen fölvehetők a valamivel fiatalabb s valamivel idősebb gyermekek is. A kisdedet szülője, vagy gyámja kíséri és írhatja be.

Ha a »felvételi napló«-ba írandó adatokat a szülő vagy gyám nem tudná bediktálni, az óvónő írja le a kérdéseket, hogy a szülő vagy gyám otthon utána nézhessen a kívánt adatoknak. A felvételnél megkérdezendő a szülő (gyám), nincs-e a gyermeknek oly szervi baja, (szívbjaj, idegbetegség, sérv stb.), mely különös vizsgálat nélkül fel nem ismerhető. Az ily betegségben szenvedő gyermekekről az intézeti orvosnak az óvónő (dajka) jelentést tesz. A beírt gyermek részére az óvónő (dajka) felvételi jegyet ad. A jelentkező gyermeket évközben is fel kell venni. Állandóbb jellegű betegségekben, undort gerjesztő bőrkiütésekben, utánzás által terjedhető idegbajokban szenvedő, vagy hülye gyermeket az óvónő (dajka) nem vesz fel s erről a felügyelő bizottság elnökét értesíti »a felvétel, vagy annak megtagadása iránt hozandó határozat végett«.

72. A kisdud védhímlővel való beoltását (vagy pedig azt, hogy a kisdud valószágos hímlőt állott ki, vagy fel van mentve a beoltás kötelezettsége alól), a szülőnek, gyámnak a felvételnél igazolnia kell. Ha azt az igazolást a szülő (gyám) megadni nem tudja, az óvónő (dajka) a gyermek és szülő (gyám) nevét s lakását a felvételtől számított három nap alatt köteles a községi elöljáróságnak bejelenteni a további intézkedés végett. Ha ezt a bejelentést meg nem teszi, 10 forinttól 50 forintig terjedhető pénzbírsággal büntetetik.

73. Az óvodában fölvelt gyermekek után, ha szegénységi bizonyítványuk nincs, az óvónő a felügyelő bizottság által meghatározott csekély beiratási és óvásdíjat szedi s erről a szülőnek (gyámnak) nyugtatóványt ad, maga pedig pénztári naplót vezet. A beiratási és óvásdíj alól a felügyelő bizottság mentheti fel a szülőket (gyámokat). Állami óvodáknál ezt a fölmentvényt a felügyelő bizottság ajánlatára a kir. tanfelügyelő adja meg s az elengedett és befolyt díjakról minden év december végéig kimutatást

terjeszt a felügyelő bizottság a királyi tanfelügyelőhöz (54475/1896. számú ministeri rendelet).

73 b) Az óvónő (dajka) mulasztási naplót vezet. A kellő gondozásban nem részesülő s az illető óvodába utalt 3-6-éves gyermekek névsorát, melyet a községi elöljáróság készít, a felügyelő bizottság átadja az óvónőnek (dajkának), a ki ezt a névsort írja be a mulasztási naplóba. A kik időközben kellő gondozás alá kerültek, elköltözködtek, meghaltak, azok neve a mulasztási naplóból törlendő. Az óvónő minden nap délelőtt és délután bejegyzi ebbe a naplóba a mulasztást. Minden hónap végén összeszámítja, hogy minden egyes gyermek hány félnapot mulasztott s ha a mulasztás nem volt igazolva, a gyermek és szülő nevét, lakását s a félnapok számát beírja a kisdédóvodából kimaradó gyermekek havi jegyzékébe; ezt a jegyzéket a felügyelő bizottság elnökéhez küldi el hónapról-hónapra. A felügyelő bizottság e jegyzéket hét nap alatt a községi elöljárósághoz teszi át, megjegyezvén a jegyzékben, hogy melyik gyermek szülője (gyámja) milyen pénzbírságra (10 krajcártól 50 krajcárig) büntettség. Csak az a szülő (gyám) büntethető, a kinek gyermeke a hónapban legalább nyolc egész napot 116 félnapot) mulasztott igazolatlanul. A pénzbírságot, a községi elöljáróság két hét alatt behajtja, s az óvoda (menedékház) pénztárába beküldi. Állami óvodáknál az óvodakötelesek névsorát az óvónő az igazgató-tanítótól kapja meg s a mulasztók névsorát az igazgató-tanítónak adja át.

74. A gyermek mulasztásait igazoló okok: a gyermek vagy szüle (gyám) huzamos betegsége, a szülő távolléte a községtől, mikor gyermekét is kénytelen magával vinni, szegénység miatt ruhahiány, távolabb fekvő lakás, a honnan a szülő gyermekét zord időben nem küldheti a kisdédóvodába (menedékházba). A családnál előforduló nagyobb családi ünnepélyek vagy gyász eset, a midőn a gyermeknek

erkölcsi kötelessége otthon maradni. (Utasítás a felügyelő bizottság számára. 44. §.) A mulasztások igazolását kétes esetekben állami óvodában az igazgató-tanító bírálja meg s mondja ki; igazolt-e a kised mulasztása, vagy sem. Az óvónő a felügyelő bizottsággal egyetértőleg munkálkodik, sokat tehet arra nézve, hogy a szegény gyermekek öszre, téltre meleg ruhát, cipőt, csizmát kapjanak s az óvodában meleg ebédet. Csak kezdeni kell, bármily csekély eredményt érjünk is el eleinte; ha folyton mozgatjuk a dolgot, jó szívvel járunk utána, célt érünk s ekkor nem lesz óvodából elmaradó, igazolatlanul mulasztó szegény gyermek.

75. Jól teszi az óvónő, ha a felvételnél megkérdezi a szülőt (gyámot), hazabocsájthatja-e a gyermeket vagy mindig jön valaki érte? Jó, ha erre nézve írásbeli nyilatkozatot kér a szülőtől (gyámtól).

76. A felvételnél meg kell mondani a szülőnek (gyámnak) mikor hozhatja óvodába s mikor viheti haza gyermekét; meg kell kérni, hogy adjon gyermekének zsebkendőt s táskába, kosárba vagy papirosba, tarisznyácskába tett egészséges ételfélét ozsonnára.

77. Az óvónő (állandó menedékházi vezetőnő) heti foglalkozási tervet készít; legalább két ilyen terv készítenőd: egy a nyári, egy a téli félévre. Ezt a tervet a felügyelő bizottság hagyja jóvá s az elnök aláírja, az óvónő pedig az óvoda termében kifüggeszti. Állami óvodákban ezt a tervet (órarend) a tanító-testület gyűlése tárgyalja az igazgató javaslata alapján s a kir. tanfelügyelő hagyja jóvá. Készít az óvónő részletes munkabeosztást is, melyben kijelöli pontosan, hogy melyik foglalkozási nemből (ima, társalgás, testgyakorlás stb.) melyik csoport melyik hónapban micsoda anyagot (melyik imát, verset, mesét, játékot, testgyakorlatot, alaki munkát, dalt, társalgási anyagot) veszi elő. Ezt az anyagbeosztást állami óvodákban a tanító-testület tárgyalja s a kir. tanfelügyelő hagyja jóvá.

78. A gyermekeket, a mint óvodába jöttek, meg kell vizsgálni, tiszták-e, nincsenek-e rajtok betegség jelei, nincsenek-e náluk nekik nem való s ártalmassá válható tárgyak s nem túlságosan sok s nem romlott-e az, a mit ozsonnara hoztak? A mosdatlan, fésületlen gyermeket meg kell mosdatni, fésülni, vigyázva mindig, hogy a netaláni ragályozásnak gondosan elejét vegyük. Ha a gyermeken betegség jelei mutatkoznak, a gyermeket kísérővel, vagy az intézeti cseléddel hazaküldi, esetleg a többitől elkülöníti s csak akkor küldi haza, a mikor a szülő otthon van. Ha a gyermeket a fertőző betegség első stádiumában nyugvó – helyre fektetjük, helyére más gyermeket nem szabad fektetnünk, míg orvosi utasítás szerint nem fertőztelenítettünk. A beteg gyermek szüleit figyelmeztetnünk kell, hogy orvosi segínyt vegyenek igénybe. Ha valamelyik mulasztó gyermekről megtudjuk, hogy beteg s hogy a szülő (gyám) nem gyógyíttatja, erről a felügyelő bizottság elnökét értesítjük. A ragályos betegséget kiállott gyermeket, csak akkor engedjük ismét óvodába, ha orvosi bizonyítvány igazolja, hogy a ragályozás elmúlt. Ugyanigy járunk el azzal a gyermekkel szemben is, a ki ragályos beteggel egy családban, egy fedél alatt lakik. Ha a gyermekek közül többen mulasztanak ragályos betegség miatt, az óvónó a községi előljáróságnak és a felügyelő bizottsági . elnöknek jelentést tesz. Az egyiptomi szembetegségben szenvedő gyermekkel az óvodai utasítás szerint kell bánni. A gyermeknek nem való tárgyakat a gyermektől elveszszük s kísérőjének átadjuk.

Ha az ozsonnára való sok vagy romlott, nem adjuk mindet vagy egyáltalában nem adjuk a gyermeknek oda s a kísérőt figyelmeztetjük. Ozsonnázás előtt a gyermekek kezeiket mossák meg.

79. Az intézet helyiségeiben 16 C. fok meleg legyen. Minden órában szellőztetni kell előbb az egyik, aztán a

másik termet. A helyiségeket (padlót, falakat) gondosan seperi, a padlót hetenkint legalább egyszer súrolni kell. Nagyobb tisztogatás havonként egyszer történik, a helyiség tatarozása pedig a nagy szünidőben. Kisebb tisztogatásra a dajka köteles; ha a tisztogatáshoz külön munkaerő kell, akkor a gondnok (állami óvodáknál az igazgató-tanító) intézkedik az óvónő szóbeli jelentése alapján. Fűtőanyag-ról a gondnok (esetleg az igazgató-tanító) gondoskodik. Az árnyékszékeket carboloddattal, vagy más alkalmas szerrel kell fertőtleníteni.

80. Jó ivóvízről kell gondoskodni. Minden gyermek jól kiöblített pohárból igyék. Felhevült gyermeknek vizet ne adjunk. (Jó ivóvíz-szűrő készüléket lehet kapni 60 ivópohárral 35 forintért *Piller* József igazgató-tanítónál Tisza-Ujlakon, Ugocsamegyében.)

81..A kisdedeket hazamenet előtt $\frac{1}{4}$ óráig nem kell foglalkoztatni olyan foglalkozásokkal (játékkal, testgyakorlattal, énekléssel stb.), melyek felhevítenék s a teremből a szabadba való menetelkor meghűlésnek tennék ki.

82. A városi tisztí orvos, vagy a községi vagy kör-orvos, a ki a felügyelő bizottságnak hivatalból tagja, az 1891. évi XV. t.-c. 23. §-a értelmében két hét alatt legalább egyszer – szükség szerint többször is – köteles meglátogatni az óvodát (menedékházat); ott megvizsgálja a gyermekeket s egészségügyi szempontból az intézetet, a felszerelést, a tisztaságot, a rendet, a foglalkoztatást s a szükséges egészségi rendszabályok iránt a felügyelő bizottságnak javaslatot tesz. Az orvos, ha javaslatának végrehajtása iránt a felügyelő bizottság azonnal nem intézkedik, a kir. tanfelügyelőnek tesz jelentést. Az óvónőt négy szem közt figyelmezteti s ha így célt nem ér, a felügyelő bizottsággal közli kifogásait. Ha az orvos kötelességét nem teljesíti, a felügyelő bizottság a kir. tanfelügyelőnek tesz jelentést.

83. A felügyelő bizottság nemcsak támogatja, buzdítja az óvónőt munkájában, hanem ellenőrzi is. E végből az óvodát hetenkint a felügyelő bizottságnak egy férfi- és egy nőtagja látogatja meg. Ezek a látogatók megvizsgálják a helyiséget, a felszerelést, a rendet, a tisztaságot; ügyelnek arra, teljesíti-e a személyzet kötelességeit, hogyan bánik a gyermekekkel, egészségügyi szempontból nincs-e valami mulasztás? Joguk van megvizsgálni azt is, vajjon nem hagy-e ki az óvónő a foglalkozás nemei közül egyet-egyét; vajjon írásra, olvasásra, számjegyekre nem tanít-e, térképet nem használ-e; vajjon nem terheli-e meg a kisdedeket hosszú, sok és nehéz versekkel, dalokkal, mesterkéltnél játékokkal és mesékkel; vajjon az az anyag, melyet a gyermekeknek nyújt, megfelel-e a nevelés céljának s a jó ízlésnek? – Ezek a látogatók az óvodai munkába bele nem szólhatnak s abban nem rendelkezhetnek. Hallgatnak, szemlélnek s a foglalkozás végeztével az óvónőnek négy szemközt mondják el esetleges kifogásaikat; nevüket s a látogatás idejét az e célra szolgáló naplóba írják, tapasztalataikról pedig sürgős esetben a felügyelő bizottság elnökének, rendszerint a felügyelő bizottság gyűlésén tesznek jelentést. – A felügyelő bizottság elnöke havonként legalább egyszer szintén meglátogatja az óvodát s ügyel a bizottság intézkedéseinek végrehajtására. (Utasítás a felügyelő bizottság számára 50., 51. §.) – Látogatókkal szemben az óvónő legyen mindig udvarias; munkáját folytassa rendesen; az esetleges kifogásokat sohase tekintse rosszakaratúaknak s fogadja mindig jó szívvel. Ha tőle függ a dolgok javítása, javítson rajtok, ellenkező esetekben kérje a látogatókat, hogy a felügyelő bizottságban hassanak a javításra. Igazi szakdolgozókba a laikus felügyelők ritkán szólanak bele; ha megesnék, hogy a nevelés céljával ellenkezőt kívánnának (pl. nehéz, sok vers, mese, dal, játék betanítását, díszmunkák készítését stb.), akkor az óvónő

igyekezzék őket nyugodtan meggyőzni, a mi ha nem sikerül, az óvónő a felügyelő bizottság gyűlésén adja elő a nézete szerint hibás kívánságokat s ezek ellen szóló érveit és kérje a felügyelő bizottságnak s ennek jegyzőkönyvében a királyi tanfelügyelőnek döntését. – A felügyelő bizottság tagjainak látogatása arra is jó, hogy az óvónő figyelmeztesse a látogatókat olyan fogyatkozásokra, melyeket a felügyelő bizottság tehet jóvá, melyek társadalmi munkásságot igényelnek (pl. felruházás) s ez irányban kéri a látogatók szíves tevékenységét. Az óvodát a szülék, idegenek is látogathatják, de az óvodai foglalkozásokat nem zavarhatják.

84. Az óvoda időnkint gyermekünnepeket tarthat az intézet helyiségeiben, vagy a szabadban. A gyermekünnep »egész lefolyása ne tartson két óránál tovább s a gyermekeket vagy felváltva csoportonként kell igénybe venni, vagy félóránként hosszabb szünetet« kell nekik engedni. Hosszadalmas dalokat, verseket, foglalkozásokat, vagy játékokat, melyek a kisdedeket kifárasztják, nem szabad tanítani. (Utasítás a felügyelő bizottság számára 56. §.) Ilyen ünnepek kivált a ruházati tárgyak kiosztásakor, a szülék érdeklődésének felköltésére tarthatók. – Karácsonykor szoktak ruhákat osztó ünnepet tartani, de jobb volna a ruhákat előbb, mielőtt a hideg idő beáll, odaadni a gyermekeknek. A ruházati tárgyakra, karácsonyfára szükséges pénzt a felügyelő bizottság gyűjti egybe. Ebben a gyűjtésben az óvónőnek természetesen részt kell vennie.

85. Ha több óvoda és óvónő áll egy felügyelő bizottság hatósága alatt, a felügyelő bizottság az óvónőket egyik óvodából a másikba áthelyezheti.

86. Ha egy óvodánál több óvónő van, a felügyelő bizottság egyiket megbízza az intézet vezetésével. A vezető óvónőnek csupán az a joga, hogy a jelentkező gyermekeket beosztja s a felügyelő bizottság tanácskozásaiban részt vesz. Külön díjat a vezető óvónő nem kap.

87. Az óvoda igazgatója a felügyelő bizottság, állami óvodánál az igazgató-tanító. Ez az óvónőről (menedékházi dajkáról) minősítési könyvet vezet s ennek alapján ad az óvónőnek szolgálati bizonyítványt. Az óvónő a királyi tanfelügyelőséghez, közigazgatási bizottsághoz, ministeriumhoz intézett kérvényeit a felügyelő bizottság útján küldheti fel. Az óvónő hivatalból portómentesen nem levelezhet; ez a jog a felügyelő bizottságot illeti meg. – Az óvónő óvodai gyakorlat szerzése végett senkit sem bocsáthat óvodájába a felügyelő bizottság tudta és jóváhagyása nélkül; az óvodai gyakorlat megszerzéséről szóló s egy koronás bélyeggel ellátott bizonyítványt az óvónő írja és aláírja, s a felügyelő bizottság elnöke aláírásával és a felügyelő bizottság pecsétjével jogérvényessé teszi.

88. Ha az óvónő (menedékházi dajka) kisebb mérvű mulasztást, vagy szabálytalanságot követ el, a felügyelő bizottság elnöke – állami óvodában az igazgató-tanító – bizalmasan megintí, ismétlődés esetén pedig a megintést a felügyelő bizottság határozatilag kimondja. Súlyosabb esetekben, vagy ha ez a megintés eredménytelen, a felügyelő bizottság a királyi tanfelügyelőnek tesz jelentést a fegyelmi eljárás megindítása, esetleg az óvónőnek állomásától való felfüggesztése iránt

89. Ha az óvónőnek valamely szüle ellen, vagy a szüleinek az óvónő (dajka) ellen van panasza, ezekben az ügyekben első fokon a felügyelő bizottság határoz. E határozat ellen 15. nap alatt a közigazgatási bizottsághoz lehet felebbezni s a felebbezésnek ez a joga a határozat közlésekor a feleknek, megmondandó. (Utasítás a felügyelő bizottság számára 73. §.)

90. Az óvónő (dajka) a felügyelő bizottságnak sérelmes intézkedései, határozatai ellen a királyi tanfelügyelőhöz, a közigazgatási bizottsághoz s végül a vallás- és közoktatásügyi ministeriumhoz fordulhat.

91. Ha valamely gyermek rossz magaviseletű, társait bántalmazza s ezen sem a szülével való megbeszélés, sem a felügyelő bizottsági elnök közbenjárása által nem tud segíteni az óvónő, akkor a felügyelő bizottság javaslatára a királyi tanfelügyelő megengedheti, hogy a rossz viseletű gyermek egy időre az intézetből kizárassék. (Utasítás a felügyelő bizottság számára 63. §.)

92. Az óvónők (dajkák) az óvodának (menedékháznak) szünnapot nem adhatnak. Szünnapot a felügyelő bizottság adhat. Az óvónő (dajka) betegség, vagy családi körülmények miatt nyolc napi szabadságidőt kaphat a felügyelő bizottságtól. Az óvónő, mihelyt beteg lesz, tartozik ezt bejelenteni a felügyelő bizottság elnökénél. – Nyolc napnál hosszabb s három hónapnál nem több szabadságidőt hatósági orvosi bizonyítvány alapján községi óvodáknál a királyi tanfelügyelő, államiaknál a vallás- és közoktatásügyi ministerium ad az óvónő kérelmére s a felügyelő bizottság ajánlatára. A hatósági orvosi bizonyítványt, ha benne ilyen általános okok: »idegesség«, »vérszegénység« vannak említve, nem veszik figyelembe. – Férjes óvónők a lebetegedés idejére hat heti szabadságot kapnak megokolt kérvény alapján. – A szabadságolást kérő folyamodványok vagy szegénységi bizonyítvánnyal, vagy egy koronás bélyeggel látandók el. – Az óvónőt, ha nyolc napnál hosszabb szabadságot kapott, helyettesíteni kell. A helyettesítésről a felügyelő bizottság, állami intézetnél a ministerium intézkedik s a helyettesítés díját is ők határozzák meg. A helyettesítési díjat a gyermekágy tartamára állami intézetnél egészen a minister adja, a többi fentartó ily esetben a díjnak felét fizeti; más esetekben a helyettesítés díját az óvodafentartó szokta – egészen vagy részben – fedezni. – Ha az óvónő egy évig volt szabadságon s még mindig beteg, akkor végellátása, nyugdíjazása iránt az intézkedések megteendőek. (Utasítás a felügyelő bizottság

számára 74. §., Utasítás a királyi tanfelügyelők számára 71. §., és az 1900. évi 15.923. számú ministeri rendelet.)

93. Óvónőnek (dajkának) olyan mellékfoglalkozásra, mely hivatalos munkában nem gátolhatja az illetőt, a kir. tanfelügyelő ad engedélyt a felügyelő bizottság javaslata alapján. Egyes órákat családoknál adhat minden külön engedély nélkül is.

94. A kir. tanfelügyelő a tankerületében levő minden óvodát (menedékházat) ellenőriz s e célból évenként legalább egyszer meglátogat. Megvizsgálja az épületet, a külső helyiséget, a felszerelést, a gyermekek óvodába járását, gondozását, szellemi vezetését, az egészségi felügyeletet; megvizsgálja, teljesíti-e a felügyelő bizottság kötelességeit s kiadja-e pontosan az óvodai (menedékházi) személyzet fizetését; megvizsgálja, elég-e, szabályszerűen van-e alkalmazva s kellő képesítéssel bír-e a személyzet? Tapasztalatairól a felügyelő bizottságot értesíti, a közigazgatási bizottságnak pedig jelentést tesz. Állami, községi és jogi személyek s magánegyének által fentartott óvodákban a kir. tanfelügyelőnek törvényen és ministeri rendeleteken alapuló kívánságait teljesíteni kell, vagy pedig fölebbezni lehet ellenök a közigazgatási bizottsághoz, mely dönt. – A közigazgatási bizottság az óvodafentartót – ha felekezet, akkor az egyházi főhatóság útján – megintti s kívánja tőle a bajok megszüntetését; a megintést félévi időközökben háromszor ismétli s azután a vallás- és közoktatásügyi ministerhez jelentést tesz az intézet bezárásának elrendelése iránt.

95. Ha a kir. tanfelügyelő bármely óvodánál és menedékháznál akár a személyzet működésében, magánéletében, akár a felügyelő bizottság működésében erkölcsi bajoknak, vagy államellenes iránynak jönne tudomására, sürgősen vizsgálatot tart s ennek eredményéről a vallás- és

közoktatásügyi ministerhez jelentést tesz; a minister, ha a bebizonyított bajt az intézet fentartója nem orvosolja, az intézetet haladék nélkül bezárathatja.

A kir. tanfelügyelő hasson oda, hogy a felügyelő bizottságok az általuk gyakorolt felügyeleti és fegyelmezési jog mellett hathatósan támogassák az intézetek személyzetét tevékenységükben és a személyzet érdekeit el ne hanyagolják. (Utasítás a királyi tanfelügyelők számára 67. §.)

96. Az óvodák, óvónők legfelsőbb hatósága a vallásos közoktatásügyi ministerium. Ő nevezi ki az állami óvónőket, ő szabja meg és utalványozza ezeknek fizetését; a fegyelmi ügyeket felsőbb fokon ő intézi el; súlyosabb betegség esetén ő hozzá lehet segélyért folyamodni; ő intézi a törvény keretén belől az óvodák, óvónők összes ügyeit. Az ő netán sérelmes intézkedései ellen alapos okokkal a közigazgatási bírósághoz lehet folyamodni. Most a minister dr. *Wlassics* Gyula, államtitkár *Zsilinszky* Mihály, a népiskolai ügyosztály vezetője *Halászy* Ferenc ministeri osztálytanácsos, az óvodai alosztály vezetője dr. *Kacskovics* Mihály ministeri osztálytanácsos.

A ministert »nagyméltóságú«, az államtitkárt »méltóságos«, a ministeri osztálytanácsost »nagyságos« cím illeti meg. A minister mostanában rendszeren minden csütörtök d. u. 4 órakor fogad. Előre kell a kihallgatásra jelentkezni írásban vagy személyesen a minister titkáránál. Az államtitkár csütörtök délben szokott fogadni. Az osztálytanácsosok naponkint délben 12-2 óra között fogadnak. Fogadások alkalmával ki-ki előadhatja olyan kérelmét, baját, melynek elintézése, orvoslása a ministeriumtól függ. A ministerium Budapesten (V., hold-utca 8. sz.) van.

Állami óvónők s a tanítótestület és igazgató-tanító.

97. Állami óvodák óvónői az állami iskolák tanítótestületének rendes tagjai s az igazgató-tanító közvetlen ellenőrzése alá tartoznak. A tanítótestület gyűlésein az óvónő résztvesz, tanácskozik, indítványt tehet, szavaz; szóbelileg megteszi az óvodára vonatkozó havi jelentéseit; a házirend készítésében résztvesz; a tanítótestület határozata ellen az ülés napjától számítandó öt nap alatt felelkezhet a kir. tanfelügyelőhöz.

Az igazgató-tanító vezeti a beiratásokat, átvételi ív mellett átveszi az óvónőtől a mulasztási kimutatásokat; eredetiben közli a felsőbbiségtől érkezett rendeleteket, határozatokat; ellenőrzi az óvónő óvodai működését s megjegyzéseit négyszem közt, vagy a tanítótestület gyűlésén mondja meg. Ha megjegyzése a nevelési, foglalkozási módra vonatkozik, akkor a tanítótestület azt megvitatja és határozattal intézi el.

Ha az óvónő beteg, tartozik az igazgató-tanítónak bejelenteni, hogy ez a helyettesítésről idejében gondoskodhassak. Az igazgató-tanító a beteget jelentő óvónő állapotát a hatósági orvossal megvizsgáltathatja. A helyettesítésről egy hétig az igazgató-tanító gondoskodik.

Az igazgató-tanító évenként egy napra – indokolt esetben – az óvónőnek szabadságot adhat.

Ha a szülék az óvónői tekintélyt megsértenék, az igazgató-tanító köteles kimerítő és alapos jelentést tenni a kir. tanfelügyelőnek. (Lásd bővebben: Utasítás az állami elemi népiskolák gondnoksága és igazgató-tanítói számára. igoi. évi 32.055. számú ministeri rendelet.)

Nyugdíj.

98. A véglegesen alkalmazott óvónők (óvók), ha életük 20. (férfiak 21.) évét betöltötték s képesítéssel bírnak és magyarul tudnak – az 1875. évi XXXII. és 1891. évi XLIII. t.-c. értelmében – az országos tanítói nyugdíj- és

gyámintézetbe kötelesek belépni s oda fölvetetnek. A fölvetelre a vallás- és közoktatásügyi minister úrhoz intézett s bélyegeit kérvényben jelentkezni kell még pedig mindjárt, mihelyt a fölvetelre jogosult, mert különben a nyugdíj-jogosultság idejéből veszít. Ezt a kérvényt mellékleteivel együtt az illetékes kir. tanfelügyelőséghez kell benyújtani. Melléklendő eredetben vagy hiteles másolatban (a másolatokat a felügyelő bizottság elnöke is hitelesítheti):

keresztlevél (születési bizonyítvány);

az oklevél, esetleg oly okmány, mely bizonyítja, hogy folyamodó óvónői állomásra jogosított s magyarul tud;

szolgálati bizonyítvány (ha több helyen szolgált: az összes szolgálati bizonyítvány);

a díjlevél, illetve kinevezési okmány.

Ha az okmányok valamelyike nem az állam nyelvén szól, akkor a hiteles magyar fordítás is csatolandó.

Az országos tanítói nyugdíj- és gyámintézetbe nem kötelesek belépni a Magyarország erdélyi részeiben levő ág. hitv. evang. országos egyház kötelékéhez tartozó óvodák óvónői.

99. A felvétel és a teljesített befizetések igazolására »a felvételi és befizetési könyvecske« szolgál, melyet a felvett óvónő a kir. tanfelügyelőség útján kap meg. Ezt a könyvecskét gondosan meg kell őrizni; ha elvész, a ministeriumtól másodlat kérendő, a melyet az illetékes adóhivatal 10 fillér előállítási díj mellett ad át az óvónőnek.

100. Az óvónő befizeti a nyugdíjalapba egyszer és mindenkorra a részére biztosított teljes nyugdíjösszeg 5 % -át s évről-évre 2 % -át. Ha fizetése emelkedik, akkor annak az összegnek, a mennyivel emelkedett, egyszer és mindenkorra 50%-át. A fizetés emelkedését az óvónő a díjlevélnek hiteles másodlatával tartozik bejelenteni a kir. tanfelügyelőnek. – Ha az óvónő nyugdíjba lép s gyámpénzre jogosított gyermeke van, nyugdíjaztatásakor tartozik az alapba befi-

zetni nyugdíjának 2%-át. – Az óvodafentartó fizet minden óvónői állomás után a nyugdíjalapba évi 24 koronát s az óvónő nyugdíjaztatásakor, vagy halála esetén – ha az óvónő kiskorú árvát hagy hátra – egyszer és mindenkorra 20 koronát. – Az óvónő a díjakat vagy egyenesen az adóhivatalba fizeti be, vagy pedig a felügyelő bizottsági gondnoknak, illetőleg a községi adópénztárnak fizeti. A felügyelő bizottság felelős a befizetésekért s ha az óvónő a járulékokat nem fizetné pontosan, a felügyelő bizottság megkeresésére a községi elöljáróság végrehajtást foganatosít az óvónő ellen. A járulékok törlesztésére részletekben fizethetést, vagy időhaladékat az illetékes pénzügyigazgatóstól kérhet az óvónő. – Ha a járulékot tévesen róvták volna ki, a helyesbítésért a kirovás után következő hat hónap alatt multhatatlanul folyamodni kell.

101. Az óvónő nyugdíjat kap, ha legalább tíz esztendőt szolgált s aztán önhibáján kívül a szolgálatra képtelenné lett; negyven esztendei szolgálat után legutolsó teljes fizetését kapja nyugdíjul. A nyugdíjba beszámítják a tözsfizetést, az évötödös pótléket, a törzsfizetés emelését, de a lakást, lakbért, fűtésre való járandóságot, az irodai átalányt, a helyi, drágasági pótléket nem. A nyugdíj összegét úgy számítják ki, hogy tíz évi szolgálat után adják nyugdíjul a beszámítható fizetésnek 40%-át, minden további szolgálati év után pedig adnak 2-2%-kai többet. A nyugdíj összegét 10 frtos összegekre kerekítik ki úgy, hogy az 5 frtig terjedő részösszegeket elhagyják, az 5 frtnál nagyobb összeget pedig 10-re egészítik ki.

102. A nyugdíjazást az óvónő kéri a vallás- és közoktatásügyi minister úrtól a kir. tanfelügyelőség útján. A bélyegeit kérvényhez csatolandó: keresztlevél (születési bizonyítvány) s ha az óvónő családos, akkor családi értesítő; az összes szolgálati bizonyítvány, melyekből kitűnjék, hogy félbeszakítás nélkül szolgált; a »felvételi és befizetési könyvecske«;

a szolgálat utolsó évében élvezett s nyugdíjba beszámítható fizetésről szóló díjlevél; a szolgálatképtelenséget igazoló felülvizsgálati jegyzőkönyv, melyet azonban akkor, ha negyven szolgálati év után, avagy a 65 életév betöltése alapján kérelmezik a nyugdíjazást, nem kell mellékelni. – Ha az óvónő a szolgálatot egészségi állapota, vagy hasonló, tőle nem függő rendkívüli körülmények által kényszerítve odahagyja s végkielégítést igénybe nem vett: tegyen jelentést a kir. tanfelügyelőnél, mert különben – föltéve, hogy ismét szolgálatba lép – nyugdíjába a félbeszakítás előtt szolgált időt nem számítják be. – Addig, míg a kérelmet a ministerium el nem intézte, csak szabályszerű szabadságon lehet az óvónő, de állomását el nem hagyhatja.

103. Az óvónőt hivatalból is nyugdíjazhatják. Akár kérelemre, akár hivatalból indul meg a nyugdíjazási eljárás, a kir. tanfelügyelő elnöklete alatt álló bizottság megvizsgálja az óvónőt, hogy a nyugdíjra, vagy végkielégítésre azon az alapon, hogy a »szolgálatra képtelen«, jogosult-e?

104. Az az óvónő, a ki tíz évet nem, de öt évnél többet szolgált s munkaképtelenné lett, kapja két éven át fizetésének felét végkielégítésül; ha öt évet sem szolgált, kapja fizetésének felét egyszer és mindenkorra. A végkielégítést épp úgy kell kérelmezni, mint a nyugdíjat.

105. Az óvónő férje után – ha ez nyugdíjképes állásban volt – végellátást, vagy évi rendes segélypénzt kap, ha legalább egy évig élt férjével házasságban; ha kiskorú (16 éven aluli) gyermekek vannak, ezek egyenkint évi 25 frt gyámpénzt kapnak, de ez a gyámpénz nem haladhatja meg az özvegyi segélypénz összegét. Az özvegyi segélypénzt így számítják ki: 600 forint és a férj fizetésének fele, a 600 forinton felül eső fizetésnek pedig 20%-a.

106. Ha az óvónő – a ki családos volt – hal el, a férj kapja a három havi fizetést temetkezési járulék címen;

egyébre azonban nincs joga. A kiskorú gyermekek a tanítói árvaházakban helyeztetnek el háromtól tizenhatéves korukig.

107. Az özvegyi segélyért, végellátásért szintén folyamodni kell; a folyamodványhoz a 100. pontban elsorolt okmányokon kívül csatolandó a férj elhunytáról szóló anyakönyvi kivonat; az özvegynek és árváknak keresztlevele (születési bizonyítványa); házassági anyakönyvi kivonat; a férj haláláig való együttélésről szóló lelkészi bizonyítvány, vagy ellenkező esetben azon bírói ítélet, mely által igazolható, hogy az elválásnak nem a nő volt oka. – Az árvák ellátását kérő folyamodványhoz csatolandó: a szülék elhunytáról szóló anyakönyvi kivonat; az árvák keresztlevele, melyben a törvényes születés kitüntetendő; a »felvételi és befizetési könyvecskéje« a szülének vagy szülőknek; a törvényes gyámot igazoló hatósági bizonyítvány.

108. Állandó és nyári gyermekmenedékházat vezető dajkák nyugdíjat nem kapnak, a nyugdíjalapnak tagjai nem lehetnek.

Fegyelmi ügyek.

109. Az 1891. évi XV. t.-c. 13. §-a szerint az óvónőt minden, bármily jellegű óvodához élethossziglan alkalmazták s állomásáról »csupán súlyos hanyagság, erkölcsi kihágás, a törvényben és rendeletekben kiszabott kötelességeknek megsértése, büntett vagy vétség miatt« mozdítható el a törvényhatósági közigazgatási bizottság (Budapesten a fővárosi tanács), illetőleg az egyházi főhatóság által szabályszerű vizsgálat alapján. Állami, községi és jogi személyek által alkalmazott óvónők fegyelmi ügyeiben első fokon a közigazgatási bizottság, második fokon a vallás- és közoktatásügyi minister ítél. Felekezeti óvónők fegyelmi ügyeiben az illetékes egyházi hatóság ítél. Panaszt emelhetnek az óvónő ellen a felügyelő bizottság, a községi eljáróság,

egyesekek s a kir. tanfelügyelő. A panaszokat a kir. tanfelügyelő a fegyelmi vizsgálat előtt megvizsgálja, vajjon csakugyan helye van-e a fegyelmi vizsgálatnak, melyet állami, községi és jogi személyek által fentartott óvónók ellen a közigazgatási bizottság rendel el és egy kiküldöttjével (községben szolgabíró, városban polgármester) vezetett. A fegyelmi vizsgálaton, melyen kihallgatják a felügyelő bizottságot, a panaszosokat s a panaszlottat és tanukat, a kir. tanfelügyelőnek, vagy helyettesének jelen kell lennie. A közigazgatási bizottság a fegyelmi vizsgálat alapján ítél; már a fegyelmi vizsgálat elrendelésekor felfüggesztheti, igen súlyos esetben felfüggeszti hivatalától s fizetésétől az óvónőt, a kinek élelmezési illetményül fizetése $\frac{1}{3}$ -át, legfeljebb $\frac{2}{3}$ -át engedélyezheti. Az ítélet szólhat megintésre, vagy dorgálásra; pénzbürságra, mely az óvónó fizetésének 10%-áig terjedhet; a szerzett nyugdíj-igényének elvesztésére; az állomásról való elmozdításra. Az ítélet ellen nyolc nap alatt felebbezni lehet a vallás- és közoktatásügyi ministerhez a közigazgatási bizottság elnökének útján; az ítéletet, ha a nyugdíj-igénynek, vagy állomásnak elvesztéséről szól, a bizottság elnöke tartozik felülvizsgálás végett a vallás- és közoktatásügyi ministerhez fölterjeszteni.

Fegyelmi eljárás alá kerül s felfüggeszthető az óvónó akkor is, ha a gyermekekkel durván bánik; ha az államkormány által eltiltott vers-, vagy dalgyűjteményeket, vezérlönyveket, foglalkoztató eszközöket használ, vagy ha állam- és nemzetellenes magaviseletet tanúsít.

Felekezeti óvónók ellen a kir. tanfelügyelő jelentésére a vallás- és közoktatásügyi minister fegyelmi vizsgálat tartására szólíthatja fel a felekezeti hatóságot. A minister felszólítására a felekezeti hatóság köteles a fegyelmi eljárást megtartani. Ha a felekezeti hatóság az óvónót nyugdíj-igényének elvesztésére, vagy állomásától való elmozdításra ítelné, ez az ítélet a vallás- és közoktatásügyi minister elé

terjesztendő s csak akkor végérvényes, ha a minister az ítéletet tudomásul vette.

110. A községi állandó gyermekmenedékházat vezető dajkát a közigazgatási bizottság hat hónapi felmondással elbocsáthatja, ha a felügyelő bizottság szabályszerű vizsgálat alapján a dajka működését nem találja megfelelőnek. A dajka kérheti a közigazgatási bizottságtól működésének felülbírálását, a mit a bizottság teljesíteni tartozik; e felülbírálás alapján mond aztán a közigazgatási bizottság végleges ítéletet. – Ha az állandó menedékházat vezető dajka ellen olyan súlyosabb panaszok merülnek fel, a melyenek alapján az óvónő fegyelmi vizsgálat alá kerül, akkor a közigazgatási bizottság utasítja a felügyelő bizottságot, hogy tartson vizsgálatot s mondjon ítéletet, a melyről a dajkát is értesítse. Az ítélet csak a közigazgatási bizottság jóváhagyása után érvényes. Az Ítélet ellen a dajka nyolc nap alatt a közigazgatási bizottsághoz folyamodhatik. A közigazgatási bizottság e folyamodás nélkül is felülvizsgálja a felügyelő bizottság határozatát s ezt feloldja, vagy jóváhagyja, szükség esetén újabb vizsgálatot és határozathozatalt rendel el. – Ugyanez az eljárás az állami és jogi személyek által fentartott gyermekmenedékházakat vezető dajkákkal szemben is. – A kir. tanfelügyelőnek minden egyes esetben kötelessége utána nézni, hogy a dajkákat hiába ne zaklassák, de viszont mulasztások, szabálytalanságok és súlyosabb panaszok esetén szabályszerű vizsgálat alapján állásától elmozdítsák.

Óvónő- és menedékházi vezetónő-képzés.

111. Óvónők képzésére a két évfolyamú kisedóvónő-képző-intézetek szolgálnak. Ilyenek:

i. Budapesten (VIL, szegényház-tér 7.) az Országos Kisedóvó Egyesület óvónőképző-intézete, hol a növendékek egy része teljes ellátást is kap.

2. Budapesten (VI., Bajza-utca 35.) a Magyarországi Központi Fröbel-Nőegylet államilag segélyezett óvó- és tanítónőképző-intézete, hol a növendékek mind bejárók.

3. H.-M.-Vásárhelyen állami óvónőképző-intézet internátussal.

4-8. Esztergomban, Nagyváradon, Szatmáron, Temesváron, Zomborban róm. kath. óvónőképző-intézet internátussal.

9. Brassóban ág. ev. óvónőképző-intézet.

10. Eperjesen tanítónőképző-intézet, hol négy évfolyam alatt a növendékek tanítókká és óvónőkké képeztetnek. Internátussal.

112. Óvónőképző-intézetbe fölvehetők azok a nők, a kik 14-40-évesek, a polgári, vagy felsőbb leányiskola négy osztályát, vagy a felső népiskola két osztályát elvégezték, avagy a polgári iskola négy osztályának tárgyaiból felvételi vizsgálatot tesznek, épek, egészségesek, erkölcsi tekintetben kifogástalanok, magyarul beszélnek s a kiknek hangjuk, zenei hallásuk jó. A felvételért folyamodni kell ahhoz az intézeti igazgatósághoz, a hova fölvétetni akarnak. A folyamodványhoz – melyet rendszeren május végén kell beadni – csatolandó: keresztlevél (születési bizonyítvány), a két utolsó évről szóló iskolai bizonyítvány, hatósági orvosi bizonyítvány; ha a folyamodó az utolsó évben iskolába nem járt: erkölcsi bizonyítvány, újraoltási bizonyítvány és szegénységi bizonyítvány. Ha szegénységi bizonyítvány nincs, a folyamodványra egy-koronás bélyeg kell. A kérvény magyarul Írandó, a bizonyítványok – ha idegen nyelven vannak írva – hiteles magyar fordításban csatolandók.

113. A folyamodókat július hó elejére behívják az illetékes intézethez felvételi vizsgálatra. Ennek tárgyai: magyar nyelv (írásban és szóban), számtan (írásban és szóban), hazai történelem és hazai földrajz. Minden tárgyból

a polgári iskolában tanított anyagot kívánják. A jelentkezőt orvosi és zenei szempontból is megvizsgálják. A felvételtől mindenki értesítést kap. Újabb időben felvételi vizsgálatot nem minden intézetben tartanak.

114. A tanév szeptember hóban kezdődik. Az I. osztály tantárgyai: hittan, magyar nyelv és irodalom, hazai történelem és alkotmánytan, hazai földrajz, természettudományok, rajzoló geometria és szabadkézi rajz, női kézimunka, kisednevelés- és módszertan, ének és hegedű, testgyakorlat, óvodai gyakorlat, némely intézetben számtan és német nyelv. – A II. osztály tantárgyai: hittan, magyar nyelv és irodalom, rajzoló geometria és szabadkézi rajz, női kézimunka, kisednevelés- és módszertan, test- és egészségtan, alaki munkák, ének és hegedű, testgyakorlat, óvodai gyakorlat, némely intézetben számtan és német nyelv. · Az óvónőképző-intézet tanterve az egyetemi nyomdában (Budapest, I., iskola-tér 3.) kapható.

115. Az óvónőképző-intézet magán úton is elvégezhető; a magántanulótól a felvételnél a 112. pontban elsorolt kellékeit kívánják. A vizsgálatok augusztus végén, decemberben és júniusban tehetők. A vizsgálatokra az a kir. tanfelügyelő ad engedélyt, a kinek kerületébe az óvónőképző-intézet tartozik. A kérvényt a 112. pontszerint kell felszerelni s ahhoz az óvónőképző-intézeti igazgatóhoz kell küldeni, a hol a vizsgálatot tenni akarjuk. A II. osztály vizsgálatát csak az teheti le, a ki legalább hat hónapi óvodai gyakorlatot igazol olyan bizonyítvánnyal, melyet az óvónő s a felügyelő bizottság elnöke, esetleg a kir. tanfelügyelő aláírt s a felügyelő bizottság, esetleg kir. tanfelügyelőség hivatalos pecsétjével ellátott. A felvételi vizsgálat ingyenes, az I. osztály vizsgálatáért 20, a II. osztály vizsgálatáért szintén 20 forint (40 kor.) fizetendő a vizsgálat tételkor. Az osztály-bizonyítványra 30-filléres bélyeg teendő.

116. Akár rendes, akár magán úton végezte valaki az óvónőképző-intézetet, óvónőképesítő vizsgálatot kell tennie. Óvónőképesítő vizsgálatot rendszerint júniusban tartanak minden óvónőképző-intézetben. Ennek a vizsgálatnak tárgyai: *a)* írásbeli vizsgálat: egy neveléstani tétel kidolgozása; *b)* szóbeli vizsgálat: hittan, magyar nyelv és irodalom, kisdiednevelés- és módszertan s test- és egészségtan az óvónőképző-intézeti tanterv szerint; *c)* gyakorlati vizsgálat: az óvodai gyakorlat minden ága. – A ki az írásbelin neveléstani és magyar nyelvi szempontból bukott, az szóbeli vizsgálatra nem mehet s egy év múlva ismételheti az egész vizsgálatot; a ki a szóbelin és gyakorlatin legfőlebb két tantárgyból bukott, az hat hónap múltán javíthat abból az egy vagy két tantárgyból, melyből elégtelen kapott; ha két tantárgy közül csak egyből sikerült a javító, a másiktól félév múlva ismét javíthat; ha egyik tantárgyból sem javított, az egész vizsgálatot ismétli még egyszer és utoljára; a ki három tantárgyból bukott, az egy év múltán az egész vizsgálatot ismétli. – A vizsgálatról vizsgálat közben vissza lehet lépni; a ki háromszor visszalépett, többé vizsgálatra nem bocsátható. – Magánúton készülők a képesítő vizsgálatért 12 frtot (24 kor.), javítóért 5 forintot (10 kor.) fizetnek.

117. Okleveles tanítónők, ha hat havi óvodai gyakorlatot szereztek, tehetnek óvónőképesítő vizsgálatot osztályvizsgálatok nélkül; rendkívüli esetben ugyanezt megengedheti a vallás- és közoktatásügyi minister oly idősebb nőknek is, a kik hosszabb ideig gyakorolták magukat az óvodai foglalkozásokban. Azoknak, a kik osztályvizsgálatok nélkül tesznek képesítőt, a 116. pontban elsoroltakon kívül vizsgálatot kell még tenniök az alaki munkából, ének- és hegedűből, testgyakorlatból és rajzból mindig az óvónőképző-intézeti tanterv szerint. – Az így képesítőzők is 12 frt (24 kor.) vizsgálati díjat fizetnek.

118. Minden vizsgázó képesíttetheti magát a magyar nyelven kívül más hazai nyelven való óvónői működésre is.

119. A ki külföldön szerzett oklevelét honosíttatni (nostrifikálni) akarja, erre engedélyt a vallás- és közoktatásügyi ministertől kap, megjelölve azt az óvónőképző-intézetet, a melyben vizsgálatot akar tenni és csatolva külföldi oklevelét. Ha az a külföldi tanfolyam, melyet az illető végzett, megfelel a hazai óvónőképző-intézeti tanfolyamoknak, akkor a magyar nyelvből és irodalomból, a hazai földrajzból, a hazai történelemből s alkotmánytanból kell vizsgálatot tenni.

120. Úgy a rendes óvónőképesítő, mint ez a nostrifikálás végett engedélyezett vizsgálat az illetékes kir. tanfelügyelő (vagy ministeri biztos) jelenlétében tartható. Az okleveleket a kir. tanfelügyelő aláírja s hivatalos pecsétjével ellátja. – Az oklevélre 2-koronás bélyeg kell. Oklevelét a nő csak 18., férfi 20. életévének betöltése után kapja ki, addig a képesítő vizsgálat letételéről a képző-intézeti igazgatótól igazolványt kap.

121. Az osztálybizonyítvány vagy oklevél elveszése esetén másodlatot az illetékes óvónőképző-intézet igazgatóságától kell kérni. A másodlat kiállításáért a bélyegen kívül 2 korona fizetendő.

122. A felsőbb leányiskola VI. osztályából s a tanítónőképző-intézet I. osztályából az óvónőképző-intézet II. osztályába lehet átlépni. Okleveles óvónők a tanítónőképző-intézet III. osztályába/ léphetnek, ha a tanítónőképző-intézetnél felvételi vizsgálatot tesznek. Ez a vizsgálat ingyenes s kiterjed a következőkre:

1. Lélektan. Az anyag ugyanaz, mint az óvónőképző-intézetben.

2. Módszertan. A népiskola kifejlődése, feladata és helyzete Magyarországon. A népiskolai tanulmányok s

azoknak kölcsönös egymásra vonatkoztatása. Tanterv. Órarend. A tanítás alakja. Fő- és melléktanalakok. A tanítás elvei. A tanítás eszközei. Az iskolai fegyelem. A népiskolái tanító. A szemléleti oktatás (beszéd- és értelemgyakorlat) története és módszere. Az olvasás és írás tanításának története és módszere. A nyelvtanítás története és módszere. A földrajz tanításának története és módszere. A történelem tanításának története és módszere. Az alkotmánytan tanításának története és módszere. A számtantanítás története és módszere. A mértan tanításának története és módszere. A természeti tudományok tanításának története és módszere. A rajz-, ének-, tornászat- és munkatanítás története és módszere.

3. Földrajz. Ázsia, Afrika, Amerika és Ausztrália fizikai és politikai földrajza, összevetve és a történelem, valamint az általános műveltség számára értékesítve az utaztató módszer alkalmazásával. Vázlatos és teljes térképek rajzolása. Földrajzi egységek vázolása a tanítási órán. – A természeti földrajz folyamán a geológiai ismeretek közlése; a kontinensek, vizek és a levegő, valamint a légköri tünetmények ismertetése; a föld terményei és lakói általában; az emberi művelődés fokozatai, a nyelv és vallás, végre a különféle államformák. A csillagászati rész lehető gyakorlati tárgyalása; a föld alakja és nagysága; tájékozódás a földön és a csillagos égen; a föld zónái, az év-, napszakok stb. A világegyetem ismertetése. Az állócsillagok és bolygók ismertetése a szabadban évszakonként. A La Place theoria, Bode és Titius törvénye stb.

4. Történet. Világtörténet; ó, középkor- és újkor.

5. Számtan. A tizedesrendszer. A négy alapművelet *a)* egész számokkal, *b)* közös és tizedes törtekkel. A közös törteknek átváltoztatása tizedesekké. A számok oszthatósága. A legnagyobb közös osztó, legkisebb közös többszörös kikeresése. A négy alapműveletet illető szám-

tani igazságok, arányok, aránylatok. Hármás feladatok; *a)* egyszerűek, *b)* összetettek. Egyszerű kamatszámítás. Százalékszámítás; *a)* az adás-vevésnél a nyereség vagy veszteség százalék szerinti kiszámítása; *b)* rabatt; *c)* brutto, tara, netto; *d)* disconto; *e)* agio; *f)* biztosítási díj.

6. Mértan. A test, lap, vonal, pont fogalma. Két vonalnak egymás iránti helyzete. Vonalak mérése. A szögek keletkezése, nemei és nagyságuknak meghatározása. A háromszögű idomok szerkesztése, kiválóbb tulajdonaik ismertetése. A négy- és sokszögű idomok. A kör.

7. Német nyelv. Egyszerű és bővített mondatokat fordítanak és élő szóval alkotnak s megtanulják ezek megértésére a szükséges nyelvtani alakokat és szókötési szabályokat. A bővített és összetett mondatok szó- és írásbeli szerkesztésével és azok fordításával gyakorolják magukat, megtanulván egyszersmind és folytatólag az ezek alkotására szükséges nyelvtani alakokat. így átmennek könnyebb olvasmányok fordítására.

8. Zenetan. Az alaphangoknak más hangnembe való áttétele. Kemény és lágy hanglétrák. Az énektanítás módszere. – Elég, ha hegedülni tud a vizsgázó. (1889. évi 6047. számú ministeri rendelet.)

9. Szépírás. Ütenyírás. A magyar és német folyóírás módszeresen tanítva. A díszírás közönségesebb nemei.

10. Női kézimunka. Mindennemű kötés, horgolás, csomózás, öltések különféle nemei. Mindennemű hurkolás, fehérhímzés, beszövés, foltozás. (1888. évi 26.162. számú ministeri rendelet.)

123. Állandó gyermekmenedékházi vezetők képzése hat hónapi tanfolyamon történik. Ilyen tanfolyamot a vallás- és közoktatásügyi minister szervez óvónőképző-intézetekben, vagy jól felszerelt és berendezett kisdudóvodákban. A tanfolyam a kir. tanfelügyelő felügyelete alatt áll. A tanfolyamra 18-40-éves oly nők vétetnek fel, a kik épek,

egészségesek, az elemi népiskola hat osztályát végezték, vagy legalább írni, olvasni, a négy alapművelettel számolni jól tudnak, magyarul tudnak, zenei hallással és tiszta hanggal bírnak s kifogástalan erkölcsi magaviseletűek. A tanfolyamra tízen vehetők fel. Előnyben részesítendők a tanítók özvegyei, nejei és leányai. A tanfolyamon tanulják az óvodai összes gyakorlatot, a foglalkozások céljaira szolgáló eszközök használatát, a gyermekek testi ápolásának főbb szabályait, éneket, a menedékházak vezetésére vonatkozó törvényes intézkedések ismeretét s az ügykezelést (leltár, felvételi és mulasztási napló, foglalkozási terv stb.). Azok, a kik a tanfolyamra felvételre, némi segélyben, azok pedig, a kik a tanfolyamon tanítanak, tiszteletdíjban részesülnek. A tanfolyam végeztével a kir. tanfelügyelő előtt képesítő vizsgálatot tesznek. Erre a vizsgálatra olyan, a felvételnek megfelelő nők is bocsáthatók, a kik a tanfolyamot nem végezték, de legalább egy évi óvodai gyakorlatot szereztek. A képesítő vizsgálat kiterjed a tanfolyamon tanultakra, kivált az óvodai gyakorlatra s a helyes magyar beszédre. A kik a vizsgálatot letették, bizonyítványt kapnak, melyet a kir. tanfelügyelő s a tanfolyam vezetői irnak alá és melyre 30-filléres bélyeget kell tenni. (Utasítás az állandó és nyári gyermekmenedékházakat vezető dajkák képesítése tárgyában. Kapható az egyetemi nyomdában Budapest, I., Iskola-tér 3.)

124. Nyári menedékházakat vezető dajkákat hat heti tanfolyamon képeznek a vallás- és közoktatásügyi minster által feljogosított óvodákban. A felvétel kellékei ugyanazok, mint a 123. pontban. Ilyen tanfolyamra ötnél több nő nem vehető fel. A tanfolyamon az óvónő – a ki ezért tiszteletdíjban részesül – gyakorlatilag bevezeti a jelölteket a gyermekek gondozásába, a szeretettel teljes bánásmódba s a rendszeres társalgáson és munkaszerű foglalkozáson kívül a többi óvodai foglalkozásokba. A tanfolyam végén vizs-

gálát tartatik a felügyelő bizottság elnökének jelenlétében. A vizsgálat tisztán gyakorlati. A ki a vizsgálatnak megfelelt s magyarul tud, az a kir. tanfelügyelő, a felügyelő bizottsági elnök s az óvónő aláírásával ellátott bizonyítványt kap.

Az óvónők egyesületi élete.

125. Az óvónő tagja lehet mindenütt a tanító-egyesületnek. Sok vármegyében az általános tanító-egyesületnek kötelezett tagjai az állami, községi és jogi személyek által fentartott óvodák óvónői. A tanító-egyesület gyűlésein (kör- és közgyűlés) az óvónő részt vesz s gyakorolja a rendes tagsági jogokat. A gyűlés idejére a felügyelő bizottság elnöke ad szabadságot az óvónőnek, a ki épp úgy kap fuvar- és napidíjat, mint a tanító. Az állami óvónő, ha a községből csak egymaga megy gyűlésre s csak tengelyen mehet, kilométerenkint 28 fillér, ha többen mennek, 14 fillér fuvardíjat kap; vasúton II, gőzhajón I. osztályú menetjegy számítható fel, ha kedvezményes jegyre igazolvány nincs. Napidíjat csak a gyűlés napjaira kapnak. (1899. évi 64.816. számú ministeri rendelet.)

126. Az óvónő rendes tagja lehet az *Eötvös-alapnak*, mely tagjainak betegség, rokkantság esetén segélyt, a tagok gyermekeinek Ösztöndíjat ad s a tagoknak a budapesti főiskolákba járó fiait a Tanítók Házában ellátja. Az Eötvös-alapnak rendes tagja az. a ki évenként 3 koronát fizet az Eötvös-alap pénztárába, avagy megvesz egy darab 50-korona részesjegyet. A részesjegy ára öt egymásután következő évben 10-10 koronájával is lefizethető. A ki tag akar lenni, egyszerűen küldje be tagsági díját a postatakarékpénztár útján ilyen címre: Tanítók Eötvös-alapja, Budapest. Az Eötvös-alap jótéteményeire a pályázatot minden év február 2-án szokták kihirdetni; a hirdetményt a Kisdednevelés s a Néptanítók Lapja közölni szokta. – Az

alap vagyona 300 ezer koronánál több s csaknem ennyit tesz ki az az összeg is, melyet az Eötvös-alap eddig segélyes ösztöndíjakban, déli étkezésben s a Tanítók Házában való ellátásban nyújtott tagjainak, ezek özvegyeinek, gyermekeinek. Az Eötvös-alap megteremtője: *Péterfy* Sándor, elnökei: *Újváry* Béla, titkára: *Kapy* Rezső. Hozzájuk intézett levél Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 47. szám alá címzendők.

127. Az óvónő rendes tagja lehet a *Maria-Dorothea*-egyesületnek, mely Budapesten Otthon név alatt a tanítónők, óvónők számára internátust tart fenn s tagjainak sokféle kedvezményt ad. A tagok az Otthonban – ha Budapesten átutaznak – napi 2-3 koronáért teljes ellátást kapnak, aggságuk esetén pedig ingyen, vagy csekély díjért teljes és állandó gondozásban részesülhetnek. A rendes tag évi 2 koronát fizet, melyet *Lázárné*, szül. *Kasmer* Janka pénztárhoz (Budapest, István-út, Erzsébet nőiskola) kell küldeni. Az egyesület vagyona 160 ezer korona. Elnök gróf *Csáky* Albinné, titkár *Radnai* Jenőné, a kinek irodája az Otthonban (Budapest, VIII., Orczy-út 6. szám alatt) van.

128. Az óvónők országos egyesülete a »*Kisdednevelők Országos Egyesülete*«, melynek eddig 700 óvónő a tagja. Ez az egyesület 1869-ben alakult; célja: »a kisdednevelésügy irodalmi és társadalmi fejlesztése, a magyarországi kisdedóvók egyesítése felekezeti, nemzetiségi és iskolafenntartó testületek megkülönböztetése nélkül, végül a kisdedóvók szellemi és anyagi érdekeinek előmozdítása.« – Az egyesületnek van szakkönyvtára, van segélyező, kölcsönsegélyt adó és irodalmi alapja. Vagyona mintegy 25 ezer korona. A beteges, elhagyott tagok segélyezésére eddig közel 3000 koronát adott. Kölcsönökkel segélyzi azon tagjait, a kik a kölcsön-segélyalap 20-koronás részesjegyét megváltják. Kölcsönök ügyében *Röser* János bizottsági elnök

úrhoz (Budapest, VI., aradi-utca 10.) kell fordulni s nála kaphatók a részesjegyek is. Évről-évre pályadíjat tűz ki kisebb irodalmi dolgozatok készítésére. Kiadja a *Kisdednevelést*, mely az óvónők egyetlen szaklapja. Kiadta továbbá ezeket a füzeteket: 1. A Kisdednevelők Országos Egyesületének története. Ara I korona. – 2. A »Kisdednevelés« 25 évfolyama. Ara 1 korona. – 3. A magyar kisdednevelés irodalma. Ára 2 korona. – Óvodai dalok és játékok tanítása. Írta özv. *Székelly* Gáborné. Ara 1 korona. – Óvónők kalauza. Az egyesület minden évben közgyűlést tart Budapesten, vagy vidéken; ezek a gyűlések igazi ünnepei az óvónőknek. – A rendes tagok a belépés esztendejében 6 korona tagsági és 2 korona beiratási díjat fizetnek, a többi évben pedig 6-6 koronát. Ezért kapják a Kisdednevelést. Nem tagok a Kisdednevelésre évi 8 koronával fizethetnek elő. Úgy a tagsági, mint előfizetési díj részletekben is beküldhető. A ki tag akar lenni, vagy a Kisdednevelésre akar előfizetni, avagy az elsorolt művek valamelyikét akarja megrendelni: az írjon, illetőleg küldje el a pénzt *Wunderlich* Nándor egyesületi pénztárosnak (Budapest, VII., Rózsa-utca 23.). – Az óvónők saját érdekeiket mozdítják elő, ha ebbe az egyesületbe belépnek, ha a jobb módú szüléket s az óvoda fentartóját a Kisdednevelés megrendelésére rábeszéljük s ha a segélyalap javára kiadott 10-filléres Röser-szelvényeket, melyek *Röser* Jánosné alelnöknél (Budapest, VI., Aradi-utca 10.) kaphatók, a szülék között elárusítják. – Az egyesületnek elnöke dr. *Hagara* Viktor főispán, alelnökei *Röser* Jánosné, *György* Aladár, *Fodor* Lajos, titkárja *Fábián* Irma és felelős szerkesztője *Stepanko* Albert (Budapest, VI., Bajza-utca 35.), pénztárosa *Wunderlich* Nándor, ellenőre *Gerley* Szevér, könyvtárosa *Halás* Sarolta.

Vegyesek.

129. A tanügyi pályán működők tanuló-gyermekei az ülamii elemi, felső nép-, polgári, közép- és felső kereskelelmi iskolákban tandíjmentesek, még ha magántanulók is. i8g8. évi 36.35g. és 1892. évi 43.072. számú ministerii •end elet.) Áll ami tanító-, tanítónő-, óvónőképző-intézetekben andíj nincsen.

130. Állami óvónők az államvasutakon félárú menetegyekkel utazhatnak. Ily jegyek váltására jogosító igazolványokért az államvasúti igazgatósághoz kell fordulni béyegmentes kérvényben. A kérvény mellé 1 korona kész)éni és 1 darab vizit-alakú arckép csatolandó. A kérvényt i gondnokság elnöke, vagy a kir. tanfelügyelő láttamozza, gazolván, hogy folyamodó hivatali esküt tett, nyugdíjra ogosult, ministerileg kinevezett állami alkalmazott.

131. Jelentés mintája.

Tekintetes Elnök Úr!

Mély tisztelettel jelentem, hogy a reám bízott kisedóvó-intézetbe f. évi február hóban beiratkozott 36 fiú és 42 leány, összesen 78 gyermek. Óvásdíjat fizetett 50. – Mulasztott 27 gyermek összesen 64 félnapot. – Ragályozó betegség nem fordult elő. - Az óvodával kapcsolatos napközi otthonban ebédet kapott 20 gyermek; az ebédért fizetett g gyermek A déli étkezésre 87 koronát kaptam a mélyen tisztelt gondnok úrtól.

Vagyok Tekintetes Elnök Úrnak
Kassa, 1903. március 1.

alázatos szolgálja:

N. N.,
óvónő.

132. Folyamodvány-minta.

Nyugdíj-ügyben.

Nagyméltóságú Minister Úr!

Kegyelmes Uram!

Mint tényleges alkalmazásban levő óvónő mély hódolattal kérem Nagyméltóságodat, kegyeskedjék engem a f. évi február i-jétől kezdve – a mely napon 20 életévebet betöltöttem – az országos tanítói nyugdíjalap rendes tagjai sorába fölvenni s elrendelni, hogy a járulékokat attól kezdve a szegedi kir. adóhivatalba fizethessem be.

Legmélyebb alázattal csatolom következő okmányaimat a felügyelő bizottsági elnök úr által hitelesített másolatban:

1. Óvónői okleveletem.

2. Keresztleveletem, mely szerint f. évi február 1-én 20. életévebet betöltöttem.

3. Kinevezési okmányomat, mely szerint jelen állásomra 1902. április 6-án neveztettem ki 800 (nyolcszáz) korona évi fizetéssel.

4. A hivatali eskü letételét igazoló iratot, mely szerint hivatali esküt 1902. április 20-án tettem.

5. Szolgálati bizonyítványomat, mely szerint 1902. április 20-ika óta jelen állásomban működöm s mely bizonyítvány azt is igazolja, hogy erkölcsi életem kifogástalan s hogy hajadon vagyok.

Kérésemet ismételve vagyok

Kegyelmes Uramnak

Dorozsmán, 1903. február 1.

legalázatosabb szolgálja:

N. N.,
óvónő.

A folyamodvány külső oldalára írandó:

A nagyméltóságú vallás- és
közoktatásügyi m. kir. minis-
ter úrnak

Budapesten.

Legalázatosabb folyamodvá-
nya N. N. dorozsmai óvó-
nőnek.

Kéri a tanítói nyugdíjalap
rendes tagjai sorába való
kegyes fölvételét.

Öt darab melléklet.

(Ezt a kérvényt a felügyelő bizottsági elnök, vagy az igazgató-tanító hivatalból küldi a kir. tanfelügyelőhöz s ez küldi föl a ministeriumba.)

133. Az óvónő férjhezmenetele után is megmaradhat állásában, ha ő maga le nem mond. Ha a fentartó másképp határozna, forduljon az óvónő a kir. tanfelügyelőhöz.

134. Okleveles óvónőt helyettes tanítónőül lehet alkalmazni azzal a kötelezettséggel, hogy két év alatt a tanítónői oklevelet megszerzi. A helyettes tanítónői állás ideiglenes s három havi felmondás mellett elhagyható. Ha az iskola államsegélyt élvezett, ezt akkor is megkapja, a mikor benne helyettes tanítónő van alkalmazva.

135. Az okleveles óvónő családoknál nevelőnő lehet s a családnak elemi iskolát végző gyermekeit is taníthatja. A nevelőnőt megegyezés szerint fizetik és bocsátják el. Nagyon súlyos okok nélkül csak legalább hatheti felmondás mellett bocsátható el a nevelőnő, avagy hagyhatja el állását. Nevelőnőt a nyugdíjalapba föl nem vesznek.

136. Óvónőnek csak olyan okleveles óvónő választható, a ki magyar honos. (Vallás- és közoktatásügyi minister 11198/1902. sz. rendelete.)

137. Az óvónő állami adót fizet a fizetése, tiszteletdíja, nyugdíja után. Ez a keresetadó, miután az óvónő az 1875. évi XXIX t.-c. értelmében a IV. osztályba tartozik, évi 200 korona fizetés után 2 korona, 400 korona után 4 korona, 600 korona után 6 korona, 800 korona után 8 korona, 1000 korona után 10 korona, 1200 korona után 14 korona stb. Ha a fizetés egy részét terményekben adják, ezek értékét készpénzben megállapítják s így vetik ki utána az adót. Fizet még az óvónő úradót és betegápolási adót. Állami óvónők községi adót fizetésük után nem fizetnek, de vagyonuk után igen. Felekezeti egyházi és iskolai adót is fizet az óvónő.

TARTALOM.

	Oldal- szám
A kisdédóvás feladata és intézetei	3
Az óvodák és gyermekmenedékházak fentartói	3
Helyiség és felszerelés	6
Fentartás	14
A község	18
Felügyelő bizottság, gondnokság	22
Az óvónők alkalmazása, fizetése	24
Rendtartás, igazgatás, felügyelet	33
Állami óvónők s a tanítótestület és igazgató-tanító	45
Nyugdíj	46
Fegyelmi ügyek	49
Óvónő- és menedékházi vezetőnő-képzés	51
Az óvónők egyesületi élete	59
Vegyések	62

* A tartalom betürendes tárgymutatójában nem az oldalszámra, hanem a bekezdések számára, mely a szövegben szembetűnően van szedve, mutatunk rá.